

1933 DECEMBER HÓ

B'NAI B'RITH SZEMLE

TARTALOM

Fr. Vicepresed. Dr. Maximilian Klein: I. G. Duca. — A Rend megszületése. Képek a BB-páholyokéletéből IV. — Erdélyi zsidó portrék: Dr. Krausz Béla tv.: Sperling Károly. — Dr. Markovits Ignác alelnök tv.: Dr. Kohányi Rezső. — Leitner Zoltán tv.: ... és ha félreállunk, jobb lesz-e? — Glancz Miksa tv.: Válasz Leitner tv. reflexióira. — Br. Andreas Leichtmann: Bericht über die Tätigkeit der AG im Jahre 1933. — Die Generalversammlung der AG. Festsitzung der w. Jezira-Loge. — ZSIDÓ VILAG: Dr. Tenner Izidor tv.: Spinoza, vagy a lelkiismeret szabadsága. — Diamant Izsó alelnök tv.: Jakob Wassermann. — id. Markovits Elek tv.: Korszerű elmélkedések Thomas Mannról és új regényéről. — KÜLFÖLDI BB-ÉLET: Recensio Szabó Imre tv. Toledo c. könyvéről.

INHALT:

Br. Vizepräs. Dr. Max Klein: I. G. Duca. — Die Geburt des Ordens. — Br. Dr. Béla Krausz: Br. Präs. Karl Sperling. — Br. Vizepräs. Dr. Ignaz Markovits: Br. Dr. Rudolf Kohányi. — Br. Zoltan Leitner: ... und wenn wir uns beiseite stellen, wird's dann besser sein? — Br. Max Glanz: Antwort auf die Reflexionen des Br. Zoltan Leitner. — Br. Andreas Leichtmann: Bericht über die Tätigkeit der AG im Jahre 1933. — Die Generalversammlung der AG Festsitzung der w. Jezira-Loge. — Br. Dr. Isidor Tenner: Spinoza, oder die Freiheit des Gewissens. — Br. Vizepräs. Izsó Diamant: Jakob Wassermann. — Br. Alex Markovits sen.: Zeitgemässe Betrachtungen über Thomas Mann und seinen neuesten Roman. — Aus anderen Distrikten. — Rezension über das neueste Buch des Br. Emerich Szabó.

George Bernhardt: Die Deutsche Tragedie. (Orbis Verlag, Prag.)
Ak! teljes elfogulatlan könyvet akar olvasni arról, hogy miként kergette a német köztársaság saját maga önmagát az öngyilkosságba, az olvassa el Georg Bernhardtnek, a Vossische Zeitung volt főszerkesztőjének és a Reichstag volt tagjának a könyvét. Bernhard inkább, mint bárki más, volt hivatva a Németországban végbement forradalmi eseményeket megírni és felettük ítélkezni. Bernhardt demokrata,

de felette áll az eseményeknek és tiszteletreméltó publicisztikai felkészültségen kívül ez a tulajdonság adja meg a mű vonzerejét és hitelességét. Könyve történelmi perspektivákat nyit meg és maradék nélkül leplezi le, hogy miért kellett Németországnak a katasztrófába rohannia. Mostanság számos könyv jelenik meg a német politika alakulásairól, de bernhardt könyve dokumentárisztikus vonatkozásban ugyyszólván egyedül álló.

B'NAI B'RITH SZEMLE

AZ ERDÉLYI PÁHOLYOK MUNKAKÖZÖSSÉGÉNEK HAVI KÖZLÖNYE
MONATSBLAETTER DER TRANSSEYLV. ARBEITSGEMEINSCHAFT I. O. B. B. IX.

I. G. DUCA

De Fr. Vicepreș. Dr. MAXIMILIAN KLEIN, Cluj

Perspectiva vremii trecătoare va infrumuseți figura lui, — amintirea sa se va sublima în ideal. — Iar marele doliu al națiunii se va transforma în pietate.

Așa se va înfățișa în amintirea generațiilor viitoare I. G. Duca.

Să-mi fie permis a depune o floare pe mormântul lui în numele evreimei din Transilvania, — înainte de a se face pulbere tot ce din pulbere s'a luat. Cu binecuvântarea lui Moise pe buzele noastre să-l petrecem până la ușa cimitirului: „Ca binecuvântare să izvorească pentru neam și pentru țară atât din moartea cât și din viața sa, ca pășniea să cuprindă sufletele.“

*

De multe ori am avut ocazia să discut cu I. G. Duca despre leziunile vitale ale evreimii din Transilvania. Despre școală și despre drepturile noastre bisericești, despre problemele noastre de cetățenie, despre antisemitism și despre nenumăratele leziuni de cari suferă evreimea, — și astfel mi s'a dat ocazia de a-l observa ca pe ministru, dar și atunci, când nu mai era la putere, l-am observat în sala de marmoră al ministerului de externe și în casa lui.

Ce m'a impresionat totdeauna mai tare a fost simplitatea și umanitatea ființei sale. Parcă vorbele Scripturii s'ar fi înviiat: „Iacob a fost un om simplu“ așa a fost și I. G. Duca, fără nici-o substituie, natural, care a voit și a putut să se folosească de putere în favoarea țării și a concetățenilor săi.

Ai simțit omul în toate actele și deciziunile sale.

Față de noi, evrei, s'a arătat totdeauna bunăvoință. — Fiind de o înaltă cultură, fiind că în faptele sale l'a condus credința în drept ca normă imperativă, — a avut curajul să ne statueze dreptate și față de colegii săi miniștri. — Cu încredere m'am putut adresa lui cerând remediu pentru leziunile noastre, — și el a dat ajutor totdeauna. Dar a avut o mai mare însemnătate acel zămbet încurajator, acel imbold ca să luptăm mai departe, deoarece trebuie, va veni ziua satisfacției. Tot așa de încurajator s'a purtat și față de acela, pe care l'a respins. Dar cu această trăsătură omenească a legat de sine mii de oameni, făcându-le aderenți credincioși.

Mă amintesc de un mic eveniment: Ca taxa de examen al liceului Tarbut, am trebuit să depunem 408.000 de Lei pentru comisia de stat. Prea mare a fost această sumă pentru liceul nostru, care se lupta permanent cu crize. Mai multe zile de a rânduri ne-am adresat la dl.

ministru Anghelescu, de giabă. Atunci n'am adresat d-lui Duca și într'un ton foarte aspru m'am revoltat contra politicei școlare a d. Anghelescu care tinde să ne nimicească. Liniștit m'a lăsat să termin, iar amicului meu fr. Sărățeanu care m'a acompaniat și care a căutat să scoboară asprimea cuvintelor mele i'a opus zâmbind: „Cunosc eu aceasta dezolare, — lasă-l să se plângă din suflet, — în astfel de chestiuni trebuie să liniștim mai întâi sufletele, — apropiind astfel sufletul minoritarilor de cel al poporului român.“ După o scurtă convorbire telefonică intervenția la d. Anghelescu a avut succes, — și eu am scoborit treptele de marmoră cu suflet mulțumit.

Așa s'a folosit de puterea ce s'a depus în mâna sa față de toți și această bunătate omenească a dat caracterul ființei sale.

El plânge o națiune întreagă ca pe un erou căzut pe câmpul dătoriei. Noi evrei să jertfim o lacrimă pe mormântul lui căci bun și sincer prieten ne a fost.

Binecuvântată să-i fie amintirea, și să se odihnească în pace.

A REND MEGSZÜLETÉSE

— Képek a BB-páholyok történetéből IV. —

Kelet páholyai

A XI. számú distrikt: az Orient; a XIV: Palesztina; a XVI: Egyiptom. E három keleti distrikt nem is olyan régen még együtt volt.

A keleti zsidóság elhelyezkedése bizonyára éppen úgy érdekli a nyugati zsidóságot, mint ahogyan Kelet zsidósága állandó féltő gonddal a nyugati zsidóság sorsára vigyáz. Amióta szélsőséges nemzeti áramlatok mind nyilvánvalóbban kihangoztatják a zsidóság keleti fajtu természetét — még akkor is, ha már beleasszimilálódott a nyugati kulturállamokba — érdeklődésünk e keleten maradt zsidóság helyzete iránt egyre természetesebbé válik.

Az Orient distrikt története negyven évre nyulik vissza. Az első keleti páholy megalapítása 1887 januárjában történt Kairóban. Egy év múlva megalakult a jeruzsálemi Jerusalamim és a jaffai Saare Cion páholy. Herzberg, Cohn és Reis buzgókodtak a páholyok megalakítása körül és Herzberg 1892-ben boldogan jelentette a cíncinatti-i exekutivának: „Három intézményt hoztunk tető alá Jeruzsálemben. Az egyik: szabad egyetem felnőttek számára. A másik: a Midras Abravanelnek, a zsidó nemzeti könyvtárnak alapkötelete, a harmadik a Moza-kolonia létesítése.“

A szentföldről a páholyalapítás gondolatát átplántálták más országokba is. Joseph Meyekas megalapította a bulgáriai Filippopolisban a Mizpah-t, a bulgáriai páholyok anyapáholyát. A Mizpah azután megalapította a slivnoi és a varnai páholyokat.

A keleti páholyok minél sűrűbb számban való létesítésén buzgókodtak a német zsidók. Siegmund Bergel Berlinből balkáni utazása során páholyokat alapított Belgrádban, Szófiában, Konstantinápolyban, Salonikiben, Smírnában, Alexandriában stb. 1911 májusában alakult meg Niego József házában az Orient-nagypáholy. Niego nevét különösen kötelességünk megjegyezni. Ez a fáradhatatlan nagy férfiú, aki még ma is lelke a keleti BB-mozgalmaknak, egy mezőgazdasági iskola igazgatója volt Palesztinában, később Törökországban a Jewish Colonisation Association képviselője. Az első mentor rabbi

Avram Danon lett, korának legnagyobb szefárd-tudósa, később a keleti nyelvek tanára Párizsban. Az Orient nagypáholyhoz ebben az időben öt állam páholyai tartoztak. Ez az öt állam: Szerbia, Bulgária, Görögország, Törökország Szíriával, Palesztina és Egyiptom. Az államok különbözősége nagy nyelvi nehézségeket okozott; spanyolul, németül, bulgárul, franciául, szerbül, törökül és arabul tanácskoztak a páholyokban. Később igyekeztek hivatalos nyelveket kreálni, így a ritus nyelve a francia lett, kivéve Palesztinát, ahol héberül és Szalonikit, ahol spanyolul folyt a szertartás.

A világháboru után

A világháboru a megpróbáltatások korszakát jelentette a keleti páholyok számára is. A kapcsolatok az egyes államok között megla-
zultak. A nagypáholy minden anyagi eszközök nélkül maradt. A páholyok jelentékeny részét be kellett zárni, mert tagjaik részint a harc-
térén teljesítettek szolgálatot, részint fogságba kerültek. Am a BB-
szellem él és a legnagyobb nehézségek mellett is igyekezett küldeté-
sének eleget tenni. A világháboru után a páholyok újból akcióba lép-
tek. Új páholyok létesültek Bulgáriában, Egyiptomban, Görögország-
ban. A világháboru után alakultak meg az első női páholyok. 1923-
ban alakult meg az első nőpáholy, a Mirjam, Konstantinápolyban. A
rákövetkező női páholy: a Szunamite Szófiában, a Chavacelet Hasaron
Andrinopolban. Ami például jellemző a páholy-nővérek etikájára: es-
küvel és aláírással megfogadták, hogy bűnnek deklarálják a keleten
divó kártyajátékot, a pokert és nem fognak kártyázni.

A keleti páholy-mozgalmak kulmináló pontja az 1923. és 1924. évi
kongresszus volt, amelyen széles decentralizációt határoztak el, regio-
nális egyesülések létesítése által. Még 1923-ban a bulgáriai és a palesz-
tinai páholyok külön munkaközösségekbe tömörültek, 1924-ben pedig
a palesztinai páholyok önálló distriktet veredtek ki maguknak.

Szefardim és askenázim

Az Orient-distrikt alapítóinak föelképzelése volt, hogy a páho-
lyok létesítésével megszüntessék azt az ellentétet, amely a különböző
zsidó elemek, a szefardim és az askenázim között fenállott és ezeket
az elemeket közelebb hozzák egymáshoz. Az előbbi alatt a spanyol, az
utóbbi alatt a német anyanyelvű zsidókat kell érteni. E zsidók nem
csupán anyanyelvben, ruházatban, kultúrában, szokásokban, istentisz-
teleti ritusokban különböztek egymástól, de külső arckifejezésben, sőt
gondolkodási módban is. A szefárd és askenázi zsidóság ellenségesen
állott szemben egymással, mindakettő vitatta a maga különb voltá-
nak jogosultságát. Nem volt könnyű feladat e két ellentétes zsidósá-
got közös nevezőre hozni. De a közös páholymunka lassanként enyhi-
tette az ellentéteket. A kölcsönös bizalmatlanság helyébe a testvéri
megértés szelleme lépett, az osztály-ellentétek is megnyihültek, a gaz-
dagok megtanulták támogatni a szegényeket és segédkezet nyújtani
nekik, hogy önálló egzisztenciákat létesítsenek. A zsidó iskolák a
páholyok jótekonny befolyása alatt függtelenítették magukat a kül-
földi zsidó patronátusságtól, jelesen az Alliance Israelite és a Hilfs-
verein der deutschen Juden befolyásától. A Rend megszüntette az
anarchisztikus kilengéseket, átnevelte kollektív szellemben a keleti
zsidóságot, amely gondolkodás tekintetében éppen olyan keleti volt,
mint kelet más népe. Heroikus nevelőmunka folyt a B. B. páholyok-
műhelyeiben s bár nem egyszer kedve szegetten akartak visszavonulni a
vezetők, de a végén győzött a közös akaraterő és a keleti zsidóság

páholy munkája nem lett alacsonyabb értékű a kedvezőbb helyzetben kialakult nyugati páholyok munkatevékenységénél.

A Rend szociális tevékenysége

A Rend szociális tevékenysége által, amely különösen a háborúban, elemi katasztrófáknál — mint amilyen a balati tűz, a márványtengeri földrengés és a kolerajárvány — mutatkozott meg, feltétlen bizalmat parancsolt a zsidóság között. A páholyok központi segélybizottságot létesítettek, amely pénzt osztott ki katonák családjai között, gondoskodott a hadiözvegyekről és árvákról, népkonyhákat és iskolákat létesített, résztvett a kieserelési akcióknál szükségessé vált segélynyújtásnál. Volt eset, amikor a nagypáholy által elindított jegyzés egy óra alatt negyedmillió márkát, azaz tízmillió lejt eredményezett. A különböző keleti városokban állandó jellegű segélyintézményeken kívül külön bankok létesültek, így Konstantinápolyban, Andrinopolban és Szmírnában, amelyeket közönségesen „Bne Brit bank”-oknak neveztek és Niego nagyelnök tv. vezetése alatt állanak.

A XI. distrikt különben Hamenora címmel francia nyelvű folyóiratot is ad ki.

1914-ben a nagypáholy nemzetközi bizottságot szervezett meg Konstantinápolyban a leánykereskedelem leküzdésére. Egyidejűleg a páholyok statisztikai felvételezéseket kezdtek meg Törökországban. Mindkét munkát a háború megszakította.

Rendkívül tiszteletreméltó az a munka, amelyet a Rend keleti páholyai az iskoláztatás terén kifejtettek. Tudnunk kell, hogy a háború elejéig a keleti zsidóság gyermekei iskola és vallási oktatás nélkül maradtak. Egyedül Konstantinápolyban nyolcezeröttszáz szellemi ellátatlan maradt. Az alsóbb iskolákon kívül a páholyok megkezdtek középfoku iskoláknak, rabbiképzőknek is a létesítését. Több páholy árvaházat, gyermekklinikát létesített. Jellemző a keleti páholyokra, hogy pályadíjakat tűznek ki a héber és hazai nyelvenben elért legértékesebb teljesítmények honorálására. Vannak ezenkívül erénydíjak is. Említendő ezek között a Johanna Elkus-díj, amelyet Ábrahám Elkus, volt konstantinápolyi amerikai követ tragikus körülmények között elhunyt leányának emlékezetére létesítettek.

Egy nagypáholy helyett három nagypáholy

A világháború utáni helyzet úgy alakult, hogy az Orient égisze alatt működő páholyok mind kevésbé voltak beilleszthetők egységes keretbe. Földrajzilag, közjogilag, néptársadalmilag eldifferenciálódtak egymástól. A regionális berendezkedés már régebben végbe ment. A de facto különválás után be kellett következnie a de jure különválásnak is. Megmaradt a X. distrikt Konstantinápoly székhellyel, huszonegy páhollyal, 1432 taggal. Tizenöt páholy elszakadt, ezekből 9 páholy 435 taggal megalakította a palesztinai distriktet, 6 páholy 5 női páhollyal pedig (356 tag) egy későbbi időpontban az egyiptomi distriktet létesítette. Ez utóbbi a legfiatalabb distrikt a Rendben és mint az alábbiakban megemlékezünk, grandiózus beiktatási ünnepélye 1933 végén történt. A palesztinai nagypáholy székhelye Jeruzsálem.

A palesztinai distrikt területén működő páholyok tevékenysége mind fokozottabban terjed ki a kolóniákra és a folytonos lakosság-szaporodással tevékenysége mind bővül és differenciálódik. Palesztinában a páholyok jelentős politikai szerepet is töltenek be, ami természetes is: ez az egyetlen országterület, ahol a zsidók teljesen otthon érezhetik magukat. Nem véletlen Palesztinában, hogy Dávid Yellin nagyelnök tv. egyben a jeruzsálemi nemzeti tanács elnöke is és

Dizengoff, a jaffa-telavivi elnöktestvér Tel-Aviv polgármestere is egyben. E nagypáholy működése ma már oly jelentőséges, hogy túl az ország határain visszahat a XI. distrikt területén működő páholyokra is és szüntelen impulzust ad még a Balkánon működő páholyoknak is.

Installálják az egyiptomi nagypáholyt

A L'Aurore című kairói zsidó lap november harmincadiki száma részletes jelentést ad az egyiptomi nagypáholy ünnepélyes installálásáról. Soha még ceremónia nem volt ily nagyszabású és impozáns. Soha részvétel ily briliáns és válogatott — kezd a lap a tudósítást. Az installálást Prof. Yellin tv., a palesztinai distrikt nagyelnöke végezte, aki hatalmas beszédben adott kifejezést az új distrikt megalakulása jelentőségének. „Önöknek, akik Egyiptom földjén élnek — hangoztatta Yellin — emlékeznük kell, hogy Egyiptom az az ország, amely kitermelte a zsidó nép legillusztrisabb férfait. Kezdjük el a sort a törvényhozó Mózással, folytassuk Sadjá Gaonnal és fejezzük be Maimonidessal, aki mint Afdal király orvosa Kairóban működött“. Yellin után de Picciotto bej, az egyiptomi distrikt elnöke, emelkedett szólásra, aki többek között szükségesnek tartotta különösképen üdvözölni Josef Niegot, mint aki lehetővé tette, hogy az Orienthez csatolt egyiptomi páholyok külön alkotmányt kaphassanak és önálló distriktet szervezenek. Felszólalt Dizengoff tv., a telavivi páholy elnöke, hangoztatva, hogy mindenütt a Rendnek a kötelessége, hogy a zsidóság érdekeiért harcoljon. A B. B.-páholyok minden tagja egyformán testvér, de a palesztinai és az egyiptomi páholyok között a kapcsolat még bensőségesebb. Avigdor Sámuel tv., a kairói páholy exelnöke, a kairói páholy utolsó öt évéről számolt be. Végül Haim Nahoun effendi kairói nagyrabbi, az új distrikt nagymentora tartott beszédet. Így alakult meg a B. B. Rend tizenhatodik distriktje egyelőre teljessé téve a testvéri láncot.

Attéknítésül: hatszáznégyszáz páholy és nyolcvankilenc nővérpáholy működik tizenhat distriktbe szervezve 66.200 taggal. Az exekutive hatáskörébe vannak utalva: 2 svájci, 2 hollandi, 1 dán, 1 sanghaji, 1 buenosairesi, 1 panamai, 1 hawaii, 1 párisi és 1 mülhausen-i páholy úgy, hogy az összes páholyok száma 615, 69.207 taggal. A tizenhat distriktből nem ismertettük még eddig a lengyelországi, angliai és a romániai distriktok születését és tevékenységét.

ERDÉLYI ZSIDÓ PORTRÉK

SPERLING KÁROLY

Irtá: Dr. KRAUSZ BÉLA tv., (Timisoara)

Sperling Károlynak az Emunah érdemes és népszerű elnökének arcképét dr. Kertész érd. elnök tv. Borgida József tv. portréjában használt „Arma virumque cano“ citatumanak módosításával kezdeném, „Lucem virumque cano“.

Mert valóban az ő egyénisége napsugaras fényt és meleget áraszt maga körül, mint a renaissance nagymesterei festményeinek főalakjai.

Kristálytisza elme, a logika embere, ki mint ő maga mondja — borzong a frázisoknak még a kimondásától is. Korával paradox

viszonyban áll gondolkozásának megállapodottsága, tapasztalt élet-bölcsesége, képessége a chaotikusban az egyszerűt, a lényegest villámgyorsan meglátni, a szétágazó véleményekből a harmónikus-sat összefűzni. Szent tűz hevíti, érdemes célokért, nemes ideálokért lankadatlan kitartással tud dolgozni és küzdeni. Meleg kedélyével őszintén tud felemelkedni a hangulatok, érzelmek legmagasabb szférájába. Karaktere nyílt és őszinte, szerény és önzetlen, munkájában csak a legnemesebb motívumok vezetik. Lénye lebilincselően nyájas, de nyájasságában is őszinte, mindent és mindenkit meg-értő, amint az ő szellemi fölényének és lelki jóságának megfelel. Konfliktusokat elsimítani, nézeteltéréseket összeegyeztetni kíváló diplomatikus érzékkel tud. Párizs almáját bizonyára úgy osztotta volna el, hogy az érte versengő istennők féltékenységét is el tudta volna oszlatni. Elnöki enunciaciói a legszenvedélyesebb vitákban is minden frakciót megnyugtathatnak művésziessen megalkotott ütle-le-teivel.

Koncepciója mély medrű, széles horizontu: egyformán érdekli és érti meg a gyakorlati életnek mindennapi folyásában felmerülő szükségleteit, valamint az abstract ideálokért, tudományos és mű-vészi értékekért, az emberiség legfőbb javainak előmozdításáért folyó munkák jelentőségét.

Szociális gondolkozása lekötöttség nélküli, szabadon mérlegel és cselekszik, mentes az eszmék konzerváló megkövesedésétől ép-pen úgy mint a szélsőségesek tulzása által való elragadtatástól.

Standardján, melyet az igazság, szeretet és jóság jegyében visz, a testvéri érzés kímélyítése, az általános emberi ápolása áll, mert ez fekszik szívéhez legközelebb.

Békeszerete a mi salomunk értelmének megfelelően, a béke azon formája iránti vonzalmát fejezi ki, amit nem a hatalom fegy-verei, az erőszak eszközei diktálnak, hanem a szellem meggyőző ér-vei, az igazság és méltányosság érzete érlelnek meg a lelkekben.

Ezek alapján érthető, hogy az „Emunah”-ban a testvéri köte-lesség teljesítése, a fegyelem tisztelete az ő jóságos mosolyán át senkinek sem esik nehezére.

Az „Emunah” működése, fejlődése és — remélhetőleg nagyon sokáig — a jövője az ő egyéniségén vezet keresztül, általa érthető meg. Nála eszményibb megtestesítőjét a Ben Brithnek és egy pá-holy munkájának irányítására alkalmasabb Vezért elképzelni nem igen lehet. The right man, on the right place, at the right time.

*

Dr. Krausz Béla tv.-nek e tanulmányát Erdélyi Zsidó Portrék című sorozatunkban abból az alkalomból tesszük közzé, hogy Sper-ling Károlyt az érd. Emunah legutóbbi tisztujtó közgyűlésén ismét elnökévé választotta meg, méltányolva azt a munkát, amelyet Sper-ling elnök tv. a timisoarai páholy élén annak megalapítása óta ki-fejtett.

Irta: Dr. MARKOVITS IGNAC alelnök tv., Oradea

Egy hét telt el. És még hallom, tul a gyászbeszédnek komoran csillogó mondatain és tul a koporsóra hulló föld reális dübörgésén az ő öntudatos, böles mondásait, intéseit és buzditását a legfenségesebb órákból, amiket valaha átéltem. Még hallom: „A Jecirahnak üzenem: Csak a tettek és ne a szavak után ítéljeteK.“ Óróla írva ezért kell lefékezmem érzéseimet, hogy ne a szubjektivet, hanem az objektivet írjam. Az objektiv leírás lesz az ő legfőbb dicsérete.

*

Sugár termet, szép, férfias, mindig választékos, de sohasem meszterkélta a megjelenésében. Megnyerő arc, domboru homlok, jóindulattal kutató szemek. Megnyerő módor, kellemes hang, mindig készen a vitára és készen a megértésre.

*

Vérbeli pedagógus, aki a tanári pályát nem kenyérkeresetnek, de hivatásnak tekinti. Egész lényére mélyen reányomja bélyegét az a gondos nevelés, amit a meleg családi körben, majd később a kiváló Kant-magyarázó Herrmann Cohen (Marburg) és Paulsen (Berlin) mellett nyert.

Ezért van, hogy tanítványainak nem csak száraz előadó tanárja, hanem nevelője is, aki mindig arra iparkodott, hogy beléjük nevelje a humanizmus és az ethika alapelveit. Hivatását preciz pontossággal teljesíti, de tul az iskola szük keretein oktatója és nevelője az élő szó és az írott betü útján mindenkinek, akihez szava és írása eljutott. Előadásait és írásait mindig komoly készülés és megfontolás eredményezi, stilusában tud a tárgyhoz és közönségéhez alkalmazkodni, gondosan csiszolt, de sohasem fölényeskedő, szerény, de ha kell, bátor és szókimondó.

*

Igazi filozófus lélek, egész lényében és minden cselekvésében pontosan kiegyensulyozott. Sajátságosan derüs nyugalommal haladt el az élet minden baja között. Ez a derüs nyugalom nem hagyta el soha, 14 évig huzódó súlyos betegségében és halálos ágyán sem, amikor ugyanazzal a nyugalommal mondta: „Itt állok a lét és nemlét határán.“

Ezzel a böles nyugalommal figyelte a körülötte zajló életet. Minden érdekelte, aminek hatása lehetett emberek sorsára, apró és nagy dolgok mögé és azok mélyére iparkodott betekinteni, mindent objektiven megítélve és keresve a dolgok összefüggését. Szigoru logikával kereste a konzekvenciákat, de mindig készen állt nézeteinek revíziójára. Konzekvens volt, anélkül, hogy ez öncéllá: makaességgá fajult volna.

Keresője az abszolut erkölcsnek. Annak az erkölcsnek, amely minden időközön és minden rendszereken tul érvényes és az emberek javára való. Husz éven át dolgozik egy terjedelemre szerény, de tar-

talomban annál gazdagabb ilyen tárgyú munkán. Erkölesei felfogásának csuespontja: a jót csak önmagáért gyakoroljuk: jutalom nincs, csak értékelés van. És eszerint élt, gondolkodott és cselekedett élete utolsó órájáig.

*

Szerette az életet, de nem habzsolta örömeit. Szeretett mindent ami élő, mindenek felett szerette az embert erényeivel és hibáival együtt. Izig-vérig nemzeti zsidó és a zsidóságnak keresztül: ember.

Nacionalizmusát egyik művében (A béke utja, 1917.) Széchenyi felfogásában jellemzi: „Az emberiségnek bármely nemzetét megtartani, sajátosságait, mint ereklét megőrizni és szeplőtlen mineműségében kifejteni, nemesíteni erőit, erényeit s így egészen új, eddig nem ismert alakban kiképezve, végcéljához, az emberiség feldicsőítéséhez vezetni — ez a legtisztább, legfenköltebb életmunka.”

Megtanul héberül. Tanulmányozója és rajongója a modern héber irodalomnak, de szereti és egyformán becsüli minden nép kulturájának értékeit. Achad-Haamot és Bialikot tanulmányozza, munkáikat lefordítja, ír és előad róluk, de örömmel dolgozik a Szigligeti Társaságnak is.

Aktiv munkása a cionizmusnak, de szeretettel és gonddal figyeli minden nép sorsának alakulását. Tul minden nacionalizmuson népek és osztályok boldogulását óhajtja és reméli.

Kitartó és bátor hirdetője a békének.

Irva van: Három dologból ismerheted meg az embert: Poharából, erszényéről és haragjából. Hozzáteszem: és halálából.

Halála napjának hajnalán, helyzetével tökéletesen tisztában, fenséges nyugalommal és körültekintő aprólékossággal bucsuzott és adott utasításokat. Utasításokat, nem vagyonra, de arra, hogy körülötte lévő hozzátartozói hogyan éljenek nemes, harmónikus életet. Szuggesztív erővel barátokoztatta meg környezetét elmúlásának gondolatával és én ez órákra mint életem legesodásabb élményére gondolok, mert láttam a szellem diadalát a halál borzalmain.

Utolsó szavaiból: „Még van egy pár szabad percem. Mint BB-nek talán kötelességem volna még a főrabival beszélgetni. Hibák történnek a zsidóság sorsának intézése körül. Hibák történtek tegnap és ma és hibák fognak történni holnap is. Hátha e fenséges órák hatása

Szemlélnk a testvéri lánc egyetemességének organuma.
Felkérünk minden tolforgató tv-t, hogy járuljon hozzá
írásaival a szerkesztőség munkájához.

alatt csak egy hiba is elmaradna? Már akkor nem hiába éltem!"

*

Viszonyát a Páholyhoz és a Rendhez jellemeznem teljesen felesleges. Őt nem az avatás és nem a Szentély tette Ben-B'rithé. Nem ismert különbséget a Szentély és az élet között, mert mindenütt és mindig csak jót tett, ahol a lelkiismeret parancsa erre kötelezte.

1933. december 24-én este 10 órakor a Világrend Elnöke nyugodtan mondhatta: Leküldöttem lelkedet 47 évvel ezelőtt, hogy áldássá légy a földön és most megállapítom: Dr. Kohányi Rezső testvér megtette kötelességét.

...ÉS HA FÉLREÁLLUNK, JOBB LESZ-E?...

Irta: LEITNER ZOLTÁN tv., Oradea

— Reflexiók Glancez Miksa eluji főtákar tv. cikkéhez —

Ugy kezdem én is, ahogy Glancez tv. kezdi. Azt állapítja meg, igazán komprimáltan összefogva a zsidókérdés egész komplexumát: az antiszemitizmuson segíteni nem tudunk. Ehhez a kitételhez volna némi hozzátenni valóm. Csak annyi, hogy nem kell és nem is szabad tovább keresnünk az okokat, mert az teljesen haszontalan volna.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Szemlénk jelen száma technikai okokból késedelemmel jelenik meg. Következő számunk megjelenésénél szeretnénk ezt a késést behozni. Felkérjük a szemlereferens tv.-ket, hogy a Szemlénnek szánt cikkeket szíveskedjenek hozzánk sürgősen eljuttatni.

Nem bizony. És erre a súlyos kórra, melyet egyetlen professzor sem tud meggyógyítani és napról-mapra egyre inkább kitetszik gyógyíthatatlansága, erre a rákos sebre Glanz tv. egy kis angol tapaszt ajánl.

„Álljunk félre az utból!” írja Glancz tv. Ez lenne a remédium? Nem hiszem! Bár állítom, hogy ezt a felhívást is két részre kell osztanunk. Az egyik az, amit itt Romániában, de főképpen Erdélyben nem kell sokat magyaráznunk zsidó testvéreinknek. Azt tudniillik, hogy ne **politizáljunk** csak zsidó alapon. Ne legyünk mi sehol pártvezérek, sem párttagok, maradjunk magunk között. Ha' erre gondolt Glancz tv., akkor alá kell írjam százpercentesen mindazt, amit írt. **Álljunk félre** és ne legyünk sem szocdem vezérek, sem kommunisták, de még román pártok uszályhordozói sem. Sőt, még kisebbségi pártok ágálói se legyünk. Mert akárhogy is, akárhol is, mégis — zsidók maradunk, akiket nem látnak szívesen, csak akkor, ha a „velőt” kivethetik belőlünk, de a többit, a hibákat, bűnöket, nekünk hagyják, nekünk imputálják. Annak a zsidóságnak, en-masse, amelytől nem kérdezte meg a tőle eltávozó és másokat boldogítani akaró, hogy vajjon ad-e salvus conductust, amikor elhagyta az örök rabok zászlaját.

Igaz! Én is jónak látom és követendőnek azt az irányzatot, amely azt tanácsolja, hogy ne álljunk mindig az első sorokban. És ne **üljünk** az első sorokban, sehol és soha! De ez a félreállítás, csak enyhe kis tapaszt, a mély és gyógyíthatatlan sebre. Egy kis angol tapaszt, mely alatt a gennyesedés folyamata nem állna meg egy percre sem.

A szerénység kellene, hogy legyen a zsidó alaptulajdonság. Hiszen a bibliamagyarázók azt mondják, hogy a Szentírás, a mi nagy vezérünknek, Mózesnek, csak egyetlen erényét említi meg, pedig bizonyára volt ezernyi. És ez: a szerénysége. Tehát ez a legnagyobb erény

A szemlénkben ismertetett könyvek kaphatók dr. Hirsch Gyuláné könyvterjesztő vállalatánál, Cluj, Str. Vasile Alexandri 10. E vállalat kívánságra minden külföldi és belföldi könyvet beszerez.

és valljuk be, hogy sokszor hiányzik belőlünk ez a nagy erény. Hiányzik — nem kutatom mi okból. De viszont nem hiszem egy pillanatra sem, hogy ha eltűnnénk az élet mindennapi fórumáról, akkor enyhülne a feszültség, amely közöttünk és a befogadó népek között fennáll. Nem enyhülne! Mert mindenkor ott volnánk a kenyérkereseti pályákon, ahol továbbra is boldogulnunk kell és nem szükséges feltétlenül, hogy történelmi materialista alapon álljunk, ha elismerjük, hogy az antiszemitizmus 80 százalékban az élet különböző pontjain való boldogulásunk miatt virulens most is, mint évezredekkel ezelőtt.

Amíg mi kereskedők, gyárosok, orvosok, ügyvédek, mérnökök, iparosok bármely pontján az életharenek

— addig nagyjából majdnem mindegy, hogy a „kifelé” és a „látható” élet társadalmi pontjain egyszer egy esztendőben vagyunk-e láthatók, vagy minden nap...

VÁLASZ LEITNER tv. REFLEXIOIRA

Irta: GLANCZ MIKSA tv., Cluj

Nem szándékom disputát provokálni a fenti hozzászóláshoz való hozzászólásommal. Véleményem szerint az az álláspont, amelynek Ligeti Ernő tv. cikkének hatása alatt csak újabb hangsúlyt kívántam adni, olyan a priori igazságon nyugszik, amely nem is lehet vitaképes. Ezt néhány felvilágosító mondat után nem fogja vitássá tenni Leitner tv. sem. Nem tette volna talán most sem, ha nem túlságosan mélyen markol bele a problémába.

A zsidóságnak azt az új attitűdjét, melyet az új idők, nemcsak adaequat, de parancsoló folyományaként általánosan elfoglalandónak tartanék, nem is kívántam valami olyannak tekinteni, mint amely alkalmas volna arra, hogy a zsidó kérdést, részben bár, megoldáshoz segítse, vagy csak leegyszerűsítse. Nem is erről van szó! Hiszen, ha a mi problémánk csak olyan egyrétegű volna, hogy azt szerény félreállással, a legnagyobb elképzelés szerint is, megoldhatónak lehetne hinni, az egész kérdés már régen aplanálódott volna és nem nyulna végig mint végeláthatatlan fekete csík az emberiség évezredek történetében.

Nem gyógyító csodapírulát kívántam hozni.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy megállapításaim nem helytállóak és nem százszázalékosan követendők „volnának”.

Halottainkat sem külső, sem belső gyásszal feltámasztani nem tudjuk, de a gyász csupa belső lelki kényszerből mégis mélyreható változásokat idéz elő egyéni életünkben és nem utolsó sorban annak kifelé való megnyilvánulásaiban.

En is a zsidó külső élet etiketjének megváltoztatását sürgettem, függetlenül minden várható haszontól.

Egyszerűen — és legfőbbképpen — méltó, kifelé is korszerűen megnyilvánuló — lelki állásfoglalásról van szó!

Éppen ezért Leitner tv. hozzászólása csak azon az egy ponton surolja úgy a problémát, ahogy én azt beállítani kívántam, ahol

arra hivatkozik, hogy a Szentírás Mózesnek ezernyi erényei közül csak a szerénységet említi meg. Csakhogy ezzel kapcsolatban is ezt állapítja meg: „...és valljuk be, hogy sokszor hiányzik belőlünk ez az erény.“

Sokszor?

Hic! Ez az a pont, ahol sokáig el lehetne időzni. De hát az-e a célunk, hogy magunk lobogtassuk meg hibáinkat? Azt hiszem, ez legkevésbé volna időszerű. De vonjuk le ezek konzekvenciáját.

Ismétlem: lépünk ki a kirakatsból. Alljunk félrel! Mert, ha ez nem is az a remédium, amelyet vitatott cikkemben feltálatni kívántam — ahogy azt Leitner tv. kétségtelenül jóhiszeműen, de tévesen látta — a provokáló, proccosan hangoskodó allűrökre, a fórumon való agálásra ma akkor sem lehetne helytálló indokokat találni, ha nem fenyegetné fajtánkat egy háborgó gyűlölettenger elsöprő áradata. De jelentené a zsidó etikett, a zsidó modor és életforma korszerűsödését, ami keresztény embertársainknál minden politikum nélkül is megtörtént. Pedig ott ez pusztán a jóízlés kérdése volt.

Sajnos, mindez csak papiros-vita! Az én álláspontom? A Leitner tv. álláspontja? Marad minden ahogy volt és ez írás is:

Kiáltó szó a pusztába!

BERICHT ÜBER DIE TAETIGKEIT DER AG IM JAHERE 1933.

Erstattet von Br. Sekr. ANDREAS LEICHTMANN

Der Zweck eines Berichtes über eine abgeschlossene Periode ist nicht, den Fortschritt durch stets wiederholtes Anknüpfen an die Vergangenheit zu hemmen und uns so zu einer leblosen, zurückblickenden Salzsäule erstarren zu lassen: er mag uns vielmehr den Weg zeigen, den wir fortsetzen wollen, indem er die bekannte Vergangenheit mit der absehbaren Zukunft in Zusammenhang bringt. Von diesem Gedanken getragen werde ich mich nicht begnügen, Arbeiten und Leistungen der AG im verflossenen Tätigkeitsjahr nur taxative aneinander zu reihen, sondern — abgesehen von gelösten und ungelösten Aufgaben — werde ich über die AG auch im Allgemeinen sprechen.

Dringend notwendig scheint uns jetzt eine solche Terrainaufnahme, ein horizontaler Ausblick, denn seit der letzten Tagung der AG — welche, ebenso wie die früheren, eine konkrete, in wie grösserem Masse effektive Arbeitsverrichtung angestrebt hatte — gerieten wir in ganz neue, unbekannte Gebiete und wir bedürfen einer neuen Orientierung. In unserer jungen und eben deshalb traditionslosen AG ist die einzige Tradition die strenge Sachlichkeit, die Vermeidung von „Nebensächlichkeiten“, die durch Zahlen und Tatsachen beweisbare Aktivität. Diesem Umstand ist es zu verdanken, dass die Sitzungen unserer AG alljährlich den realen Bedürfnissen entsprechende Beschlüsse fassten, welche wir dann zu verwirklichen strebten. Dieser Sachlichkeit muss aber auch die Tatsache zugeschrieben werden, dass neben der in Einzelfragen sich offenbarenden Taktik, die allgemeine Strategie der AG noch nicht ausgestaltet ist. Sogar die eine entgegengesetzte Auffassung vertretende Logen haben sich hiedurch in der Praxis zum Standpunkte bekannt, dass die Rolle der AG in der transsylvanischen Logenbewegung eine bloss koordinieren-

de ist. Nun aber ist die Überzeugung der Mehrzahl der AG-Mitgliedslogen, dass die Bestimmung der AG eine viel grössere ist: nicht nur koordinieren soll sie, sondern auch die gemeinsame Richtung angeben, nicht nur Arbeitsmaterial hat sie zu erzeugen und aufzuarbeiten, sondern auch aus dem Wirrwarr der Epoche den Leitgedanken herauszuschälen und zu pflegen, um die schaffende Kraft der Logen derart zu weiterentwickeln und der Bruderkette einen mehr als jede Disziplin vereinigenden und zusammenhaltenden Geist zu liefern.

In einem gewissen Sinne kann dies auch Rollentausch zwischen Loge und AG genannt werden, denn in mancher Beziehung wird die Loge zum durchführenden Organ der AG und nicht umgekehrt. Wie sich nämlich das Wesentliche des lokalen jüdischen öffentlichen Lebens in den Logen konzentriert, so müsste auch die Quintessenz des ganzen transsylvanischen BB-Lebens im Laboratorium der AG entstehen. So kommt auch eine rationelle Arbeitsteilung zustande: einerseits die Erschliessung der konkreten, dem alltäglichen Leben entspringenden Bedürfnisse, welche Aufgabe den Logen zufällt, andererseits die Prüfung der allgemeinen zeitgemässen Problemen des Judentums und die Bestimmung umfassender Zielsetzungen, wozu die AG berufen ist. Selbstverständlich kann diese Rollenverteilung keine ausschliessliche und absolute sein, denn ebenso wie der grösste Teil der von den Logen erschlossenen alltäglichen Aufgaben in der AG auf gemeinsamen Nenner zu bringen und mit ihrem Apparat und ihrer konzentrierten Kraft zu lösen ist, — so können die durch die AG herauskristallisierten umfassenden Zielsetzungen nur durch die Logen praktisch verwirklicht werden. Diese beiden Faktoren ergänzen einander und bilden eine befruchtende Wechselseitigkeit.

Formelle Erwägungen und Kompetenzfragen dürfen in dieser Rollenverteilung nicht den Ausschlag geben. Ausschlaggebend kann nur die Frage sein, ob das, was wir machen, wirklich zeitgemäss ist. Und die Antwort auf diese Frage können wir am leichtesten finden, wenn wir bedenken, was wir in unserer heutigen Lage machen würden im Falle, wenn es in Transsylvanien keine BB-Logen noch gäbe. Würden wir versuchen die kulturellen und sozialen Fragen des Judentums so zu lösen und dessen Interessen so zu verteidigen, indem wir in sieben Ortschaften Transsylvaniens sieben Ortsvereine ins Leben rufen und sie fast ganz unabhängig von einander arbeiten lassen — verbunden höchstens durch ein gemeinsames Verwaltungsbüro — oder indem wir eine systematisch aufgebaute Organisation schaffen, deren einzelne Mitglieder von gleichem Geist beseelt nebst Mittel- und Energieersparnis mit gesteigerter Wirksamkeit in einheitlicher Richtung arbeiten. Wenn diese Frage tatsächlich jetzt zu lösen wäre, so ist es nicht wahrscheinlich, dass diejenigen, die heute die Bruderkette bilden, eine zeitgemäss kaum zu nennende weitgehende Dezentralisation für geeignet hielten.

Wenn dem aber so ist, so muss diese Auffassung durchdringen, wenn auch das transsylvanische Judentum schon über BB-Logen verfügt, deren Struktur sich auf Tradition aufbaut. Kann man es denn ausser acht lassen, dass der Individualismus, das herrschende Element unserer gestrigen Weltanschauung, heute zum inhaltslosen Begriff wurde und ein noch so verzweifelter Anklammern an ihn nicht daran ändert, dass äussere Faktoren des praktischen Lebens die Suveränität des Individuums immer mehr untergraben? Wäre nicht das Festhalten an einer solchen Fiktion gleichbedeutend mit dem Stehenbleiben unter einem Vulkan, der auszubrechen droht? Sollte

also gegen die obigen Ausführungen der Einwand der BB-Tradition erhoben werden, so muss darauf geantwortet werden, dass wenn es eine BB-Tradition gibt, so besteht sie in erster Reihe in der Fähigkeit, zu jeder Zeit mit der Epoche Schritt zu halten und mit offenen Augen die Ereignisse zu sehen. „Wachen und Wirken“. Das Judentum ist nicht nur des starren, geschriebenen Gesetzes Volk, sondern auch der vom alltäglichen Leben geformten mündlichen Überlieferung und unser Orden, die Organisation der auserwählten Juden, kann auch keine ein-gesetzige Organisation sein. Wir dürfen die Zeit nicht über uns hinschreiten lassen, ohne ihre Zeichen zu erkennen. Diese Zeichen aber ermahnen uns zur engeren Zusammenfassung unserer Reihen, zur Festigung unserer Einigkeit und zur Vertiefung des Zusammengehörigkeitsgefühls. Diese Zeichen lassen auch die leiseste Betonung des Abseitsstehens, auch das mindeste Vordringen des individuellen, oder Gruppensuveränität als unzeitgemäss erkennen, denn ein systematischer, strategischerstellungsausbau ist vonnöten und der ist durch einen Guerillakrieg der einzelnen Bataillonen nicht zu erreichen.

*

Aus dem lebendigen Geiste des BB-Ordens und aus der Erkenntnis seiner zeitgemässen Bestimmung erstand die grösste Leistung der diesjährigen Aktivität unserer AG: die Gründung des K.-Fonds und die Festsetzung des damit zusammenhängenden, verzweigten Aktionsprogrammes.

Wird sind noch nicht im Besitze der Berichte sämtlicher transsylvanischer Logen und wir wissen daher noch nicht, in welchem Masse die gefassten Beschlüsse v. 25. Juni 1933, in den einzelnen Logen verwirklicht wurden, die Arbeit wurde aber eingeleitet und es kann schon jetzt festgestellt werden, dass die Bahnbrecher dieser Idee Br. Dr. Eugen Kertész, Präs. unserer AG, Br. Karl Sperling, Präs. der w. „Emuna“ und Br. Dr. I. Tenner, „Emuna“, ein Werk von historischer Bedeutung geschaffen haben. Durch die Gründung dieses Fonds und durch die Festsetzung des damit zusammenhängenden ebenso materieller Hilfe, wie auch organisatorischer Arbeit bedürftigen Aktionsprogrammes traten die transsylvanischen Logen und ihre AG in eine neue Etappe ihrer Tätigkeit ein, welcher zwar viele neue Probleme noch entstehen werden, die uns aber keinen Augenblick daran zweifeln lässt, dass wir uns auf dem eigentlichen Gebiet der BB-Berufung bewegen.

Ich zitiere hier den Brief unseres verewigten Ordenspräsidenten Adolph Krausz, den er im Jahre 1913 an die Grosslogentagung des deutschen Distrikts richtete:

„In den letzten zehn Jahren hat der Horizont des Ordens sich weiter und weiter ausgedehnt. Lokale Fragen und Angelegenheiten fielen in den Hintergrund, um das ganze Judentum berührenden Fragen Platz zu bieten. Die Rechte der Juden in allen Weltteilen zu schützen, bedrängten Glaubensgenossen zur Rettung zu kommen, in Katastrophenfällen Beistand und Hilfe zu leisten, sind die Ziele, die wir verfolgen. Allen Glaubensgenossen ein Segen zu werden, ist unser Leitmotiv.

In der Entwicklung solcher Tätigkeit muss, jedoch die Einheit des Ordens betont werden. Unser Wirken und Schaffen soll dem gesamten Orden angehören. Ob diesseits des Ozeans oder jenseits, die innige Zusammengehörigkeit soll uns zu einer unzertrennlichen Einheit gestalten, die weder geographische Li-

nien noch soziale Demarkation anerkennt.“

Dieser Brief der die Auffassung seines berühmten Verfassers über die Berufung des Ordens und über die Notwendigkeit eines organisatorischen Zentripetalismus im Orden mit unübertrefflicher Begeisterung widerspiegelt, schliesst mit folgenden Worten:

„Ich glaube, dass in der Konvention des Ordens in San Francisco 1915 solch ein Fond gesetzlich etabliert und ins Leben gerufen werden wird. Es würde uns freuen, wenn alle Distrikte schon im vorhinein durch freiwillige Beschlüsse die Gründung eines Katastrophenfonds billigen und genehmigen würden.“

Genau 20 Jahre später gelang es unserer AG diesen Geist und diese Beschlüsse aus unserer Mitte entstehen zu lassen und nach dem Herumtasten der ersten Jahre auf jene Zielsetzungen zu stossen, welche sich schon vor 1913 in einigen Leistungen des Ordens offenbarten, die der Ordenspräsident Adolph Krausz in seinem zitierten Brief folgend schildert:

„Unser Rettungswerk nach dem Kischinew-Pogrom, unsere Wirksamkeit für die Erleichterung der Lage der Juden in einzelnen Staaten wie auch für die Opfer des Balkankrieges, all das galt im Namen des gesamten Ordens.“

Und wir können noch hinzufügen: auch ohne den Grundsatz zu verletzen, dass politische Angelegenheiten aus dem Wirkungskreise des Ordens ausgeschlossen sind. Wenn dies aber im Vorkriegsjahre 1913 möglich war, so muss es auch heute möglich sein, wenn es sich nun um unsere eigene Haut handelt. Sich mit Politik nicht zu befassen, bedeutet nicht, sich in einen luftleeren Raum einzusperren und den akuten Problemen auszuweichen. Es ist blos die Frage eines richtigen Taktgefühls, zur Lösung der Problemen solche Methoden und Mittel zu verwenden, welche weder Parteihader innerhalb des Ordens auslösen, noch zu einer Missdeutung in der Aussenwelt führen können.

In diesem Sinne strebte die AG ihre Pflicht zu tun, wenn sie sich um die Annäherung der jüdischen Fraktionen in Rumänien bemühte, in der zu diesem Behufe einberufenen Distriktkonferenz eine entscheidende Rolle spielte und in dieser Angelegenheit mit berufenen Brüdern auch nachher korrespondierte. In demselben Geiste handelte sie auch damals, als sie ihre Mitgliedslogen ermahnte, die leider nur vorübergehend zustande gebrachte Einheit in jeder Beziehung zur Geltung zu bringen. Mit Einzelheiten wollen wir uns hier nicht befassen, es handelt sich ja um Ereignisse der jüngsten Vergangenheit, welche den Logen aus den Rundschreiben der AG noch in Erinnerung sind.

Ein Beginn unserer Einrichtung auf einer neuen Etappe war dies alles und die bevorstehende Tagung ist berufen dieser unserer Tätigkeit eine endgültige Form zu geben.

Mit der s. w. Grossloge unseres Distrikts haben wir auch in diesem Jahre verfassungsmässig und in brüderlichem Geiste zusammengearbeitet. Mit unseren Initiativen (K-Fonds, Hachsharah deutscher Chaluzim, Schulfrage usw.) haben wir uns immer zunächst an die s. w. Grossloge gewendet und waren andererseits stets bemüht die von der s. w. Grossloge empfangenen Anregungen nach Möglichkeit zu verwirklichen. Besonders vieles Verständnis brachte unserer Arbeit unser s. w. Br. Grosspräs. Dr. I. Niemirower entgegen, der sich auch in unseren Kreisen grossem Ansehen und warmer Sympathie erfreut.

Im Laufe der praktischen Arbeit fühlten wir immer mehr die Notwendigkeit einer aktiven Mitwirkung an den Arbeiten des Gesamtdistrikts, bezw. der s. w. Grossloge, und der Möglichkeit, uns in manchen dringenden Fällen unmittelbar an ausländische Schwesterorganisationen wenden zu können. Wir baten unseren s. w. Br. Grosspräsidenten den ersten Teil unserer bitte dem ill. Sanhedrin, den anderen der AG der ausseramerikanischen Distrikte vorzulegen und da es klar ist, dass es sich hier ausschliesslich nur um eine Erleichterung der praktischen Arbeit, welche nicht durch starren Paragraphen der Geschäftsordnung gehemmt werden sollte, handelt, versprach auch der s. w. Br. Grosspräsident unsere Bitten bei entsprechender Gelegenheit den befugten Faktoren vorzulegen.

Wir wollen glauben, dass die Erfüllung unserer, dem Geist der Konstitution durchaus nicht widersprechenden, Bitten aus bürokratischen Rücksichten nicht verweigert werden wird, sondern uns im Gegenteil jede Möglichkeit gewährt werden wird um die Produktivität unserer Logen zu steigern.

*

Die AG hat auch in den vorigen Jahren eine eigene Zeitschrift erscheinen lassen, trotzdem kann es nicht als verfehlt betrachtet werden, wenn wir unsere jetzige Monatsschrift als eine völlig neue Schaffung unserer diesjährigen Tätigkeit bewerten.

Die Hauptziele unserer bisherigen Logentätigkeit waren sozialer und philanthropischer Natur und es gelang uns auch, auf diesem Gebiete anerkennenswerte Erfolge zu erreichen. Was aber unsere bisherige kulturelle Arbeit anbelangte, muss festgestellt werden, dass hierin nur in den seltensten Fällen eine zielbewusste Planmässigkeit vorhanden war, ja oft fehlte ihr auch die einheitliche, dem Geist des Ordens entsprechende ideologische Basis. Nun hat aber der Orden auch in dieser Hinsicht eine Mission zu erfüllen. Seine Aufgabe ist es, die Kulturkonserve, die der ewige Jude in seinem Wandersack trägt, zu frischer, labender Speise zu bereiten, damit aus ihr die Müden neue Kräfte, die Mutlosen Begeisterung und die Verzagten Vertrauen schöpfen. Der AG gelang es in ihrer Zeitschrift ein Organ zu schaffen, das einerseits eine einheitliche Richtlinie für die kulturelle Tätigkeit der Mitgliedslogen vorzeichnet, andererseits den Brüdern die Möglichkeit bietet, sich über die aktuellen Probleme des Gesamtjudentums zu orientieren.

*

Eine weitere erfreuliche Entwicklung hatte die AG in diesem Tätigkeitsjahre dadurch zu verzeichnen, dass es den meisten Logen gelang durch wertvolle Neuaufnahmen aus der Provinz in mehreren Orten Siebenbürgens Wachposten aufzustellen, um den BB-Gedanken in die breitesten Schichten des Judentums zu tragen und den Aktionen der Logen eine neue Triebkraft zuzuführen. Zufolge des AG-Beschlusses bezüglich der territorialen Organisationsarbeit verfügen wir über solche Posten in folgenden Ortschaften: Baia-Mare, Bistrița, Dicioșân Martin, Gheorgeni, Lugoj, Lunca-Bradului, Orșova, Pădurea-Neagră, Pecica, Reghin, Salonta, Sibiu, Sighet, Someșu-Mare, Toplița, Tileagd, Turda, — denen sich kürzestens noch folgende anschliessen werden: Beius, Caransebes, Marghita, Simleul-Silvaniei, Valea lui Mihai, Zalău.

Hier wollen wir noch erwähnen, dass die nach Bukarest fortgezogenen Brüder der siebenbürgischen Logen aus sprachlichen Gründen auch weiterhin Mitglieder ihrer Mutterlogen geblieben sind

und bilden dort einen gemeinsamen siebenbürgischen Zirkel, der mit der Leitung der AG eine unmittelbare Verbindung aufrechterhält. Von den Arbeiten dieser Brüder ist besonders ihre Aktion für die Studentenhilfe hervorzuheben.

Sehr intensive und wertvolle BB-Arbeit leistet der zahlreiche Mitglieder zählende Dr. Lévai Béla — Zirkel in Salonta. Die in verschiedenen Ortschaften isoliert wohnenden Brüder stehen mit der BB-Arbeit durch die ihnen zugesandten Protokolle der Mutterlogen und insbesondere durch die Zeitschrift der AG in Kontakt. Wir können freudig feststellen, dass die ausserhalb der Logensitzen wohnenden Brüder auf der Höhe ihrer Bestimmung stehen, sie erfüllen mit Disziplin und Pflichtbewusstsein die ihnen zugeteilten Aufgaben und tragen so in grossem Masse zum Gelingen der BB-Aktionen bei.

*

Selbstverständlich wäre jede Anstrengung der AG vergeblich, wenn ihre Beschlüsse nicht durch die arbeits- und opferbereiten Logen zur unmittelbaren praktischen Ausführung gelangten. Die Erwägung eben des Umstandes, das in der Verwirklichung der Zielsetzungen die Hauptrolle den Logen zukommt, wird viel dazu beigetragen haben, dass Br. Dr. Eugen Kertész, Präs. der AG, in diesem Jahre auch die Präsidentschaft der w. Schalom-Loge annahm und sich an der hiesigen Durchführung des AG-Programmes aktiverweise beteiligte. Die während seiner Logenpräsidentschaft auf organisatorischem und erzieherischem Gebiet entfaltete Wirksamkeit des Br. Präs. Dr. Eugen Kertész in der Schalom-Loge, ragt in ihrer Bedeutung weit über die lokalen Rahmen hinaus, ist ja die Schalom-Loge die gegenwärtige Residenzloge der AG und demzufolge sozusagen ihre Versuchsstation. Der grösste Teil der hier geleisteten Arbeit wird mit der ausdrücklichen Intention ausgeführt, dass im Falle, wenn sich die Initiativen hier bewähren, dieselbe auch in die Schwesterlogen übertragen werden sollen.

So wurde die Gründung der Schwesternorganisation zunächst durch die w. Schalom-Loge verwirklicht. Es ist unsere feste Überzeugung, dass durch die Gründung der Clujer Schwesternorganisation ein unschätzbarer Wertzuwachs nicht nur der Schalom-Loge, sondern der ganzen AG zugeführt wurde. Alle Mitgliedslogen unserer AG verfolgen mit gespannter Aufmerksamkeit die Anfangsschritte der ersten Schwesternorganisation unseres ganzen Distriktes. Die Arbeitsfreudigkeit, die Disziplin und das Zielbewusstsein der an der Organisationsarbeit teilnehmenden Schwestern befestigen uns in unserer Überzeugung, dass die Hoffnung, die wir der Schwesternarbeit gegenüber hegen, in Erfüllung gehen wird.

*

Das Bestreben unserer AG, jenem Ordensgrundsatz zu genügen, welcher uns gebietet, „den Opfern der Verfolgung zu Hilfe zu kommen“, bedeutete für sie im Jahre 1933 leider viel Arbeit. Trotz aller Anstrengungen konnten diese Bestrebungen nur teilweise den gewünschten Erfolg erzielen. So konnten wir den Plan bezüglich einer Hachscharah für deutsche Chaluzim nicht verwirklichen. Dagegen erkannten wir rechtzeitig unsere Pflicht den aus Deutschland ausgewanderten Juden gegenüber und dadurch war es uns in vielen Fällen möglich durch die AG, besonders aber durch die Logen kräftige Unterstützung angedeihen zu lassen. Hauptsächlich bestrebten wir uns den nach Rumänien zurückkehrenden jüdischen Familien rumänischer Staatsbürgerschaft jede mögliche Hilfe zu leisten um sie nach ihrem

Zuständigkeitsorte zu befördern. Das in dieser Beziehung Geleistete betrachten wir natürlich nicht als die endgültige Erfüllung unserer Pflicht und wir werden uns auch fernerhin bemühen in dieser Sache unser Möglichstes zu tun.

*

Vom ersten Augenblicke ihrer Gründung an wusste die AG die Bedeutung des Jugendproblems richtig einzuschätzen und ihr erstes Werk war die Schaffung des Siebenbürgisch — Jüdischen-Studenten-Hilfsvereins. Dieser Verein, welcher auch jetzt unter der unmittelbaren Leitung und dem Protektorate der AG steht, bringt jährlich 6—7 hunderttausend Lei als Ergebnis der Organisationsarbeit der Brüder auf, welche Summe die Verpflegung von 100—120 Studenten und andere Studienhilfsleistungen ermöglicht.

Neben der Fortsetzung dieser Tätigkeit — über welche die Leitung des S. J. Studenten-Hilfsvereins in einem gleichzeitig erscheinenden besonderen Bulletin berichtet — konnten wir in diesem Jahre in der Ausführung des Jugendprogrammes einen weiteren Fortschritt machen. Nebst der materiellen Unterstützung fanden wir auch die Mittel, die geeignet sind die geistigen Fähigkeiten der Jugend zu vervollkommen. Zu diesem Zwecke haben wir die Veranstaltung von Konkursprüfungen beschlossen. Abweichend vom ursprünglichen Plan, werden diese Prüfungen erst im Laufe dieses Schuljahres stattfinden, — die Geldmittel sind aber grösstenteils schon im abschliessenden Tätigkeitsjahre zu diesem Zwecke beschaffen worden.

*

Auch in diesem Jahre übte die AG ihr Protektorat über einzelne Institutionen des siebenbürgischen Judentums aus und dessen wertvollstes Ergebnis war das Zustandekommen einer Zusammenarbeit zwischen dem Studenten-Hilfsverein und dem Clujer jüdischen Lehrlingsheim, welche für beide Institutionen eine bedeutende Ersparnis ermöglicht.

Im Sinne des Beschlusses der AG befassten wir uns auch mit der Koordinierung der beiden jüdischen Spitäler, um die Interessen beider Institutionen befriedigen zu können. Wir haben in dieser Angelegenheit mehrfach korrespondiert und Anträge vermittelt. Nun hoffen wir, dass das zu diesem Zwecke delegierte AG-Komitee, welches noch vor der Plenarsitzung der Generalversammlung zusammentritt, in der Lage sein wird, diese Frage endgültig zu lösen.

*

Jede sich bietende Gelegenheit benutzten wir, um die in der AG schon seit langem in Vorbereitung befindliche Schulfrage vorwärts zu bringen. Wenn wir den gewünschten Erfolg doch noch nicht erzielen konnten, so ist es auf Umstände zurückzuführen, auf die wir keinen Einfluss haben konnten. Im Juni wurde ein dreiwöchiger Termin festgesetzt in der Schulangelegenheit ein neues Verfahren einzuführen. Als es anfangs der Herbstsession zur praktischen Durchführung dieses Plans kam, entstanden derartige Schwierigkeiten, dass jeder Erfolg in der Schulfrage fraglich wurde, welche Methode man auch anwenden möge. Trotz dieser problematischen Situation beendete die AG die Vorbereitungsarbeiten, sandte den Mitgliedslogen je ein Exemplar des Statutenentwurfes und des act constitutiv's zu und forderte sie zur Aufbringung des gesetzlich vorgeschriebenen Initialpatrimoniums auf. Nachdem dies geschehen ist, werden auch alle Massnahmen zur Eintragung als juristische Person getroffen werden. Es wird die Aufgabe der im Rahmen der Generalversammlung zusam-

mentretenden Sonderkomiteés sein, sich mit dieser Frage eingehend zu befassen und hinsichtlich der nächsten Schritte der Plenarsitzung Vorschläge zu machen. Im Rahmen der Schulangelegenheit wurde auch die im Vorjahr begonnene Schulbücher-Aktion fortgesetzt. Die Aktion bestand in der Verbreitung des unter dem Patronat der AG erschienenen Lesebuches für die IV. Volksschulklasse und es gelang auch in dieser Beziehung neue Erfolge zu erzielen. Über den Stand der Aktion wird die w. Or-Loge der Generalversammlung einen Bericht erstatten.

*

Betreffs der soziographischen Aufnahme des siebenbürgischen Judentums hat die AG im Laufe des Jahres einen umfangreichen Entwurf ausgearbeitet, welcher in allen Logen eingehend besprochen wurde. Auch andere jüdische Körperschaften haben sich für bereit erklärt, das minimale, durchführbar erscheinende Arbeitsprogramm, über welches man sich einigte, wirksam zu unterstützen und so kann gehofft werden, dass dieser Plan kürzlich verwirklicht werden wird.

Der Grundgedanke des Plans war, durch die Eingliederung der Jugend in diesen Arbeitsplan, ihr Interesse für die Probleme des Judentums, für dessen Volksbedürfnisse und kulturelle Werte zu erwecken. Zu diesem Zwecke hat auch die Leitung des Studenten-Hilfsvereins wiederholt Enqueten eingeleitet und es konnte mit Freude festgestellt werden, dass die Studentenschaft ausnahmslos ein herzliches Interesse der Sache entgegenbrachte.

In diesem Jahre geschah es zum erstenmale dass die AG als solche instande war Institutionen und Einzelpersonen ihre Unterstützung unmittelbar zu gewähren. So trug die AG zur Veranstaltung der Makkabiade mit einer Subvention von 5000 Lei bei, der Jerusalem Universitätsbibliothek wurde eine jährliche Subvention von 5000 Lei bewilligt und 37.050 Lei wurden einem jungen jüdischen Gelehrten bereitgestellt.

Mosaikartig habe ich oben über das Tätigkeitsjahr der AG in der Periode ihrer Entwicklung berichtet. Die bevorstehende Generalversammlung wird nun über das Vollendete Revue passieren lassen und gleichzeitig wird sie es sich gewiss auch zur Aufgabe machen, die Struktur der AG zu vervollständigen und weiter auszubauen, damit unsere künftige Arbeit noch produktiver und erfolgreicher sei, als die bisherige.

Cluj, am 12 Dezember 1933.

DIE GENERALVERSAMMLUNG DER ARBEITSGEMEINSCHAFT DER TRANSYLVANISCHEN B. B.- LOGEN

Festsitzung der w. Jezira-Loge

Die VII. ordentliche Generalversammlung der Arbeitsgemeinschaft der sieben transylvanischen BB-Logen, wurde am 24. und 25. Dezember 1933 am Sitze der Oradea-er Jezira-Loge abgehalten und fiel mit mehreren hervorragenden Ereignissen der Jezira-Loge zusammen. Bei diesem Anlasse installierte in Vertretung des Br. Grosspr. Dr. Niemirower Br. Pr. Dr. Eugen Kertész die Logenbeamten der w. Jezira für das Jahr 1934, mit dem wiedergewählten Br. Pr. Dr. Wilhelm Molnar an der Spitze; auch wurden einige kurz vorher aufgenommene Brüder aus Oradea und Provinz bei dieser Gelegenheit feierlich eingeführt.

Gleichzeitig mit dieser neuen Kraftzunahme und diesem Aufschwung musste die Loge auch einen grossen Verlust erleiden. Das, während der Dauer der GrI-Versammlung erfolgte Hinscheiden des

Br. Dr. RUDOLF KOHANYI

bedeutet einen Verlust nicht nur für die Loge selbst, sondern auch für die ganze transsylvanische Kette, denn jedes ihrer Mitglieder brachte dem Dahingeshiedenen grenzenlose Liebe und Achtung entgegen. Seine letzte, zum schaffenden Wirken anspornende, durch Br. Mentor Dr. Ignaz Markovits an die Loge übermittelte Botschaft erschütterte die in der Festsitzung in feierlichen Gefühlen verbundenen Brüder und wurde während der 2 Tage intensiver BB-Arbeit zum stets rückkehrenden Akkord.

An der Generalversammlung liessen sich alle Mitgliedslogen vertreten, womöglich durch ihren Präsidenten und leitenden Mitglieder. Die AG lud auch den Br. Grossspräs. Dr. Niemirower zur Generalversammlung ein. Da er aber am Erscheinen verhindert war, begrüßte er in einem Telegramm in warmen Worten die AG, welche in gleicher Weise ihre Anhänglichkeit dem s. w. Br. Grosspräsidenten ausdrückte.

Abweichend von der bisherigen Geschäftsordnung, gingen der Plenar-Sitzung der Generalversammlung Ausschuss-Sitzungen voraus, welche die einzelnen Fragen eingehend behandelten und sie zur Plenarsitzung fachgemäss vorbereiteten. Die Ausschüsse arbeiteten am 24. und entlasteten daher in grossem Masse die am nächsten Tage versammelte Generalversammlung. Am Abend des 24-ten hielt die Jezira-Loge eine Festsitzung, auf deren Tagesordnung die Einführung der neu aufgenommenen Brüder und die Installierung der Beamten stand. Sehr engreifend und von grosser erzieherischer Wirkung war Wilhelm Molnár an die alten Logenmitglieder richtete und in welcher er sie aufforderte, den jungen Mitgliedern durch ihre stets treue Pflichterfüllung ein anspornendes Beispiel zu geben. Nach der Einweihung aber forderte er alle Logenmitglieder auf, durch disziplinierte Zusammenarbeit die nicht nur in Worten bestehende sondern von lebendigem Inhalt erfüllte Bruderliebe untereinander gedeihen zu lassen und zu pflegen.

Nachdem Br. Dr. Etele Pogány im Namen der Neueingeweihten in einer schwungvollen Rede geantwortet hatte, richtete sich Br. Pr. Dr. Kertész in einer tiefen, gedankenreichen Rede an die neuen Beamten. Er wies darauf hin, wie die grossen epochemachenden Gedanken zu Dogmen und zu ihren eigenen Paradoxen wurden und wie dann diese versteinerten Dogmen der Weiterentwicklung im Wege standen. Der BB-Orden als lebendiger Organismus des Judentums soll eben dadurch seine Vitalität beweisen, dass er mit der Entwicklung Schritt halten kann und für die Volksbedürfnisse des Judentums, der jederzeitigen Lage entsprechend, zu sorgen imstande ist. Dann forderte er noch die neuen Logenbeamten zur Pflege der Disziplin und der Bruderliebe auf.

Nach der Festsitzung wurden die neuen Beamten im Namen der w. Ahava-Loge von Br. Dr. Salamon Ritter, im Namen der w. Avoda-Loge von Br. Pr. Dr. Ludwig Löwenstein, im Namen der w. Emuna-Loge von Br. Pr. Karl Sperling, im Namen der w. Or-Loge von Br. Pr. Dr. Max Kupfer, im Namen der w. Schalom-Loge von Br.

Pr. Dr. Eugen Kertész und im Namen der w. Unitas-Loge von Br. Pr. Moriz Reiter iun. begrüsst.

Am Bankette, welches der Festsitzung folgte, nahmen auch die Schwestern in grosser Anzahl teil. Am weissen Tische hielt Br. Expr. Dr. Paul Markovits einen schwungvollen Toast. Während seiner Rede traf die niederschmetternde Nachricht vom Hinscheiden des Br. Dr. Rudolf Kohányi ein, die die versammelten Brüder und Schwestern erschüttert empfingen und ihre Trauer durch Aufstehen von ihren Plätzen äusserten. Die Plenarsitzung der General-Versammlung eröffnete am 25 Dez. morgens Br. Pr. Dr. Eugen Kertész. In seinen einleitenden Worten gedenkte er pietätsvoll der im Jahre 1933 dahingeschiedenen Brüder der transsylvanischen Kette, würdigte anerkennend die unter den heutigen schwierigen Verhältnissen erfolgreich entfaltete Arbeit einer jeden Mitgliedsloge und zeichnete ihnen die Aufgabe vor, welche die BB-Logen auch bisher erfüllt haben und in der Zukunft in noch grösserem Masse zu erfüllen haben werden.

Dann kam die Berichterstattung der Ausschüsse. Auf Grund des Berichtes des Spitalausschusses regelte die AG die Propaganda-Arbeit der beiden siebenbürgischen jüdischen Spitäler vorläufig auf die Dauer eines Jahres. Nach Ablauf dieses Jahres wird diese Frage auf Grund der inzwischen gewonnenen Erfahrungen endgültig gelöst werden. Abgesehen von der Bedeutung, welche die friedliche Koordinierung der Tätigkeit der beiden Spitäler schon an sich hat, ist diese Leistung noch besonders deshalb begrüssenswert, denn sie illustriert die Berufung der AG im Leben des siebenbürgischen Judentums.

Aus dem Bericht des Schulausschusses nahm die Generalversammlung zur Kenntniss, dass der Sachverständigenausschuss den Statutenentwurf des zu gründenden Schulvereins angefertigt hatte. Die Leitung der AG erhielt den Auftrag, alle zur Eintragung des Vereins als juristische Person nötigen Schritte zu unternehmen. Auf Grund des Berichtes und Antrages des Br. Präses, Dr. Max. Kupfer nahm die Generalversammlung einen Plan betreffs der verhältnissmässigen Besteuerung zu den aus der Schulbüchleraktion entstandenen Verpflichtungen an, welche die w. Or-Loge noch heute belasten.

Gegenstand einer eindringlichen Diskussion bildete die Feststellung des Budgets für das Jahr 1934, welches ausser der gewöhnlichen Reizekosten noch Zuwendungen an die Jerusalemer Universitätsbibliothek und zur Veranstaltung der Jugendkonkursprüfungen vorsieht.

Im Organisationsausschuss, wie auch später in der Plenarsitzung befasste sich die Generalversammlung viel mit den aktuellen Organisationsfragen und es gelang solche einmütige Beschlüsse zu fassen, welche die Weiterentwicklung der AG in jeder Beziehung zu sichern scheinen. In diesen Beschlüssen gelangte zum Ausdruck die von den transsylvanischen Logen schon längst gefühlte Notwendigkeit, die AG-Leitung organischer in die Tätigkeit der Distriktsgrossloge einzufügen, wodurch die ganze Distriktsarbeit bereichert werden wird. In dieser Beziehung findet jetzt ein Briefwechsel zwischen dem s. w. Br. Grosspräses, Dr. Niemirower und der AG-Leitung statt und es werden gewiss Mittel und Weg zur praktischen Durchführung dieses Wunsches gefunden werden.

Um die innere Struktur der AG zu vervollkommen wählte diesmal die Generalversammlung nicht nur einen Präsidenten und Generalsekretär, sondern auch ein sogen. Exekutiv-Komitee, in dem die zentral gelegene Schalom-Loge — zwecks Steigerung der Arbeitsfähigkeit — durch mehrere Mitglieder und die Provinzlogen durch je ein

Mitglied vertreten sind. Der Arbeitskreis der AG wurde unter den Komitee-Mitgliedern in Ressorts aufgeteilt und an der Spitze eines jeden Ressorts steht je ein Mitglied, welches der Generalversammlung unmittelbar verantwortlich ist.

Die Generalversammlung nahm ein ausführliches Reglement an in bezug auf die Art wie die AG-Leitung, bzw. die einzelnen Mitgliedslogen die Patronanz über die ihrer Fürsorge anvertrauten Institutionen ausüben sollen. Dieses Reglement wird der ganzen Bruderkette Verpflichtungen auferlegen, wird aber auch gleichzeitig die Rationalisierung der verschiedenen Aktionen und der Tätigkeit der jüdischen sozialen Institutionen ermöglichen.

Zuletzt befasste sich die Generalversammlung, im Zusammenhang mit dem Jugendproblem, mit der Frage der Berufsumschichtung und mit den Bedürfnissen des unter der Patronanz der AG wirkenden Studentenhilfsvereins und beschloss der Jugendfrage in den ersten Frühlingsmonaten eine besondere Sitzung zu widmen.

Mit einmütiger Begeisterung wählte die Generalversammlung Br. Dr. Eugen Kertész zum Präsidenten und Br. Mark Antal zum Generalsekretär wieder. Die Wiedererwählten nahmen aber diesmal, das gewöhnlich für zwei Jahre lautende Mandat nur für die Dauer eines Jahres an.

Die Generalversammlung verlief im Zeichen der begeisterten Hingabe und Arbeitsbereitschaft und befestigte die Brüder in ihrer Zuversicht, die sie in die AG setzten.

Z S I D Ó V I L Á G

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SPINOZA, VAGY A LELEKISMERET SZABADSÁGA

Irta: Dr. TENNER ISZIDOR tv., Timișoara

Címe szerint ez a cikk történeti visszapillantásnak tűnik, valójában célja: egy olyan alapvető vizsgálat, mely a zsidó élet szellemi megújodása szempontjából döntő fontosságu.

Spinozát az amsterdami hitközség 250 esztendővel ezelőtt kiátkozta. Az átok ma is fennáll, mégis egyik berlini testvérpáholyunk az ő nevét viseli. Ez a paradoxon a cikkünk kiinduló pontja.

Önszempontjából igazolt a hitközség eljárása, mert: Spinoza tagadta, hogy Mózes a Thóra szerzője, hogy a ritus kötelező, hogy a Talmud Istentől eredő szájhagyomány, a szentírás magyarázokról pedig azt hirdette, hogy úgy a szentírást, mint a józan ész következtetéseit elferdítik. Az amsterdami hitközséget marannusok alkották, akik mártíromság után kerültek szabad földre. Türelmetlenségük a kor szellemének, eljárásuk a dogmatikus ortodoxiának okszerű következménye.

Spinoza ezt belátta, és ehhez mértén elvonulva a harc elől, eszméinek érvényesülését a jövőre bízta.

Tudását, képzettségét főleg a zsidó szellemi élet multjából merítette, ezt meghaladó képzettsége nem volt teljes, mégis halála után 100 évvel, a felvilágosodás megindulásával, kiderült, hogy Spinoza

fellépése óta tudatosan, vagy akaratlanul mindmáig az ő nyomdokain halad a természettudományi és filozófiai gondolkodás. Első hátlátlan epigonja Leibnitz volt, közvetlen követői kiközösített protestáns lelkészek, de csak Lessing méltatta és ismerte el, míg azután oly szellemek, mint Goethe, Mendelssohn, Herder és Schleiermacher lettek bámulói és követői.

Spinoza életében műveiből csak egy Descartes-tanulmány és a Tractatus theologico politicus jelent meg, Ethikája csak halála után.

A Tractatus ellenfelei Spinozát burkolt atheistának mondták. Mint az Ethikában kifejtettekéből kiderül, Spinoza nemcsak a vallási dogmák és történetek kötelező hitét, de a személyes Isten fogalmát is tagadta, mégis az Isten-fogalomnak olyan magasabb meghatározást adott, mely az atheizmust, legalább a magasabb erkölcsi felfogás szerint, kizárja.

Spinoza Isten-fogalmának megértése végett röviden ismertetendők az Ethika alaptanai. Ezek szerint, minden ami van, csak Istenben létezik, ez a substantia, mely mindent magában foglal, a substantia pedig azonos Istennel. Minden jelenség csak attribútuma az egyetlen substanciónak. Isten minden létező benrejlő oka, belőle folyik minden, matematikai szükségszerűséggel, nincs isteni beavatkozás, mely ezen változtasson. Nincs tehát szabad akarat. Ezen determinizmus dacára felállíthatók erkölcsi törvények, mert a felszabadult megismerés, az érzéki affectusokat nemesítve, elvezet az ethikai önrendelkezéshez.

Bámulatos, — a modern lélektani tudomány által is elismert, — kazuisztikája szerint az önfentartási ösztön, a saját érvényesülésre törekvés adja meg a cselekvési vezérelvet. Jól, ami hasznos, erény annyi, mint hatalom az egyéniség érvényesítésére — és még sem az egoizmus elve lesz a megoldás, mert a test korlátozottsága mellett az érzéki affectusok hatalmától felszabadult tiszta megismerés azon természeti, tehát isteni paranshoz vezet, hogy csak az általános jóra törekedjünk. Így lesz a rideg utilizmusból intellektualizmus, a megismerés legmagasabb fokán az érzéki affectusokból: amor dei intellektuális, a lehető tökéletesség, megnyugvás az örök szükségszerűségben.

A megismerésnek ez az apoteozise feltételezi a teljesen szabad kutatást, melynek még a kinyilatkoztatottnak nevezett igazságok is alá vannak vetve, mert az ész nem ismer korlátot és csak a megismerésben tud megnyugodni.

Összefoglalva ezekből Spinoza pantheistikus filozófiájának lényegét: a zsidó intuitív szellem hatalmas érvényesülését kell megálapítani. Spinoza a zsidó vallás alapelvét vitte ki a világegyetembe. Az Ószövetség még nemzeti Istenét, az Újszövetség és a megelőző proféták az emberiség urává tették, Spinoza pedig azonosította a mindenséggel: ez az abszolút monotheizmus.

Ilyen alapon foglalkozva Spinoza másik főművével a theologiai és politikai tractatussal igazolást fog nyerni az itt célbavett következtetés. Ez a mű polémikus tartalmán túlmenőleg a jelen és jövő zsidó közösség magatartására döntő irányelveket világít meg.

A bibliakutatásnak történelmi kritikai módszere által Spinoza

nttörője lett egy hatalmas tudománynak, mely a mai állásában is őt teljesen igazolja. A szövegértelmezésnek megtámadhatatlan obiectivitása, a stílus, a tartalom egybevetésének fölünyes biztonsága által Spinoza tudományosan megdönthetlen bálványrontó eredményekhez jut.

A proféták egyszerű emberek, akiknek a kinyilatkoztatás belső intuitív megélésük volt és akik ígéiket a környezetük és maguk képességei szerint fejezték ki.

A szentírás nem ered a tekintélyének növelése végett neki tulajdonított szerzőktől, még kevésbé tekinthető közvetlen isteni üzenetnek. Sőt a szentírásban hibák és hamisítások vannak, mely utóbbiak jórésze onnan ered, hogy theológusok a maguk felfogását az Isten tekintélyével való visszaéléssel akarták támogatni.

Istent a biblia szerzőjének csak az abban foglalt igaz vallásért lehet tekinteni, nem pedig történetekért és zsidó állami törvényekért, melyek az adottságoktól függők. Isten igazi szövetsége az ember szívében van hitelesítve a róla való legmagasabb fogalmunk hamisíthatatlan pecsétjével. A Szentírás is csak addig szent, amíg a parancsai követésére való készség megvan, ami az ész által felismert egyetemes vallási vezérelyre nézve egyedül maradandó és hamisíthatatlan.

Ez alapon áttérve a Szentkönyvek gyűjteményének helyes értelmezésére, Spinoza rámutat, hogy a zsidók az egyiptomi rabságtól megviselt műveletlen nép voltak, amelyet ép úgy, mint a szülő éretlen gyermekét nem megismerésre, hanem engedelmességre lehetett csak tanítani. A Szentírás szertartási parancsokat tartalmaz, mert erre volt szükség, hogy a nyakas nép megszokja az engedelmisséget; csodákat, hogy lekösse a képzeletet; történeteket, hogy a bennük rejlő tanulsággal pótolja a megismerést. A Szentírás tartalma a köznép értelmi képességeihez alkalmazkodott, ép úgy, mint nyelvezete is. A Szentírás nem tartalmaz okfejtést, mert a hit tárgya: az isteni törvény iránti engedelmisség, a vallás gyakorlata az engedelmisségi készségre nevel.

A Szentírásban a hit lényegéből eredő egyetlen vezértétel vonul végig: Istent mindenekfelett szeressük és felebarátainkat, mint önmagunkat. Ez a meghamisíthatatlan alapelv pótolja és kiküszöböli a dogmákat, illetve az utólag belemagyarázott váltakozó filozófiai tételeket, melyeknek a valláshoz semmi közük nincsen.

A hit, vagy jámborság nem egyéb, mint engedelmisség, mely érzésen, hagyományon alapul. Ehhez dogma nem kell, még kevésbé szertartások; csak a tettek igazolják a vallásosságot. A helytelen megismerés mellett lehet helyes hite bárkinek, ha szeretetnek, igazságnak él. Mégis hasznos a kinyilatkoztatásra hivatkozó tanítás, mert engedelmeskedni mindenki tud, de az ész utmutatása szerint kevesen bírják az erényt követni.

Megvonván a határvonalat a theológia és filozófia között, amelyeket Spinoza egymástól teljesen függetlennek tart, szükségszerűen eljut a vallásgyakorlatokra vonatkozó két követelményhez: teljes tolerancia minden hitnek és teljes szabadság a tudománynak.

Ezen a ponton megy át a Tractatus a politikai részre, melyben

Spinoza a zsidó állam szervezetét vizsgálja, hogy hasznos következtetéseket vonhasson a saját korára, de amelyeket mi is használhatunk a jelenkorban, bár kétségtelen, hogy a műnek erre a részére alkalmazható legtöbb joggal az a kritika, melynek éppen Spinoza a Szentírást alávetette. Ez a rész a legkevésbé exact alapon nyugvó, legjobban érezheti a milieu hatását, ezt haladta túl a legnagyobb mértékben az oknyomozó történetírás és a modern szociológia. De így is örökérvényű marad az, ami benne pozitívum: Spinoza filozófiájának gyakorlati alkalmazása.

Bár Spinoza is egyik kezdeményezője a contract social elvének, szerinte is az állami élet szabad szerződés folytán jött létre és a zsidók Egyiptomból kivonulva szabadon éltek jogaikkal, mikor minden hatalmat az Istenre ruháztak, mégis a történelmi kutatással igazolt az a Szentírás egybevetéséből meritett megállapítása, hogy a zsidó államnak teokratikus alkotmányában rejtett nagysága és bukásának oka. Izraelben a jog és vallás egy volt. Az Istentől vett főhatalmat azonban Mózes nem teljes egészében adta tovább, hanem csak a törvények interpretálását bízta a Lévi törzssre. Politikailag a törzsek függetlenek voltak, közös csak a vallás volt. Miután azonban a törvény értelmezése papok által történt, ezek világi hatalomra tettek szert, kerékkötők lettek, államot alkottak az államban, mely a világi hatalommal versengve végül a zsidó állam pusztulására vezetett.

A ghettóból kíválni kezdő zsidóságnak ez a legintellektuálisabb képviselője a theokratikus államrend ellen érvelt hatalmasan, hangoztatva, hogy ezek a törvények a zsidó állam feloszlásával érvényüket veszítették.

Ha kétségtelen, hogy a zsidóság mumiaszerű, középkori téli államában a Talmud és a hagyományok konzervatizmusa megbeesülhetetlen értéktényező volt ennek a mindenétől megfosztott népközösségnek fennmaradásában, épúgy a modern idők zsidóságának a világ küzdőterére lépve nem lehetett elhaladni a kérdés mellett: theokratia, vagy laikus állam.

Spinoza a francia forradalom előtt 100 évvel, mint legtöbb emberi jogot proklamálja a követelményt, hogy mindenkinek legyen szabadsága gondolni amit akar, és kimondani amit gondol. Kimutatja, hogy csak ilyen alapon biztosítható az elnyomott elme romboló fesztű ereje ellen a közéleti stabilitás. Spinoza tehát a laikus állam-eszme mellett küzdött. „Az állam arra hivatott, hogy az emberi cselekedeteket összhangba hozza a szellemi szabadság teljében”.

Rendünk, mely Spinozáról elnevezett egy Páholyt, feleletet kell találjon arra a kérdésre, milyen legyen az új zsidó közösség szervezete az államban és anélkül is!

Ha köt az Írás szava, súlyos ellentétek származnak, amelyek csirái már ma is jelentkeznek.

Kérdés, vajon a Cion hegyén vissza kell-e állítani a frigyságot? Eddig még nem építették újjá a zsidóság templomát Jeruzsálemben, de felépítették a Scopus hegyén a szabad zsidó egyetemet, a tudás templomát.

Az idők beteljesedésével nem ez lesz-e az igazi Salamon-temploma?

JAKOB WASSERMANN

Von Br. Vizepräsi. IZSÓ DIAMANT, Cluj

Ein Mann ging dahin, der zeitlebens aufrecht und gerade seines Weges ging, der seinen „Weg als Deutscher und Jude“ schon vor Jahren bezeichnete und damit nur das ungläubige Kopfschütteln von Freunden und Gegnern heraufbeschwor („wir wussten wirklich nicht, dass das alles so ist, Sie haben uns eine Binde von den Augen gerissen...“) und der für Gerechtigkeit sein Leben, seinen dichterischen Ruf und seine Popularität einsetzte („Unrecht zu erleiden, darüber kommt jedermann hinweg, muss darüber hinweg kommen, sonst wäre es in der Tat unmöglich, zu existieren, Ungerechtigkeit erleiden ist aber etwas ganz anderes“) und der Liebe predigte mit einer Überzeugung, die nur aus dem Munde von Erlösern und Befreiern der Menschheit so klar und überzeugend wirken kann... „Und da alles Leben in der Welt nur durch Liebe gedeiht und besteht, so hängt natürlicherweise das Glück und die Entwicklung eines Volkes davon ab, inwieweit die überlieferten Formen zum fruchtbaren Ausdruck gelangen“, schrieb der Dichter 1915 und 8 Jahre später musste er feststellen: „Liebe, das ist es, was den Deutschen heute fehlt..., der tiefe, leuchtende Eros ist ihnen unbekannt...“

Für Hass und für Rache war in seinen Gefühlen nicht viel Raum übrig geblieben. Er, der sich mit Stolz darauf berufen konnte, dass seine Ahnen seit mindestens 600 Jahren deutschen Boden bewohnten und der durch Gefühle des gemeinsamen hessisch-heimatlichen Bodens, der gemeinsamen Not und Freude, Krieg und Schicksal und namentlich durch gemeinsame sprachlichen Bande verknüpft waren, der — um es kurz zu sagen — zu den allerbesten deutschen Schriftstellern und Stilisten gehörte, die Deutschlands geistiger Boden je hervorbrachte, musste aus dem Lande emigrieren, um solcher willen „die noch vor hundert, vor fünfzig Jahren Slawen, Romanen, Skandinavien, Kelten waren und mit dem dicksten Knüppel-Nationalismus Deutschlands Antlitz verunstalteten“ (1923). Und doch enthebt ihn solche Konstatierung nicht „vor der gebieterischen Pflicht für die Vermenschlichung der Menschheit zu wirken und der verhängnisvollen Selbstvergiftung, der die weisse Rasse unterliegt, mit allen Mitteln, allen Kräften des Geistes und des Herzens entgegenzuhandeln“.

So dienen seine eigenen wohlüberlegten und formvollendeten Sätze um diesen Vorkämpfer und Märtyrer deutscher Schriftkunst, bar jeder Glorifizierungs-Absicht, als das darzustellen, was er wirklich war: ein deutscher Romanschriftsteller und grosser Künstler, der sich zum Deutschtum bekennt und dem sein Judentum eingepreist wird, ein Mann voll Herz und mit überquellendem Gerechtigkeitssinn.

Er schreibt keine Tendenz-Romane und doch ist fast jedem seiner Romane eine Tendenz zugrundegelegt, die dem Fanatiker der Menschheitsrechte und Menschheitswürde verrät, wenn er

nicht gerade Unvergänglichkeitswerte deutscher Dichtkunst, nur aus der Tendenz Kunstwerke zu schaffen, aus dem Born deutscher Vergangenheit schöpfte. Sein kleiner Roman „Die Aufrührer um den Junker Ernst“ findet in der ganzen deutschen Literatur kaum seinesgleichen, wenn wir nicht gerade bis auf Michael Kolhaas zurückgreifen wollen und sein Lieblingsthema des rätselhaften „Kaspar Hauser“ Schicksals, an dessen psychologischer Begründung schon manches Talent scheiterte, ihn aber auch als den Schürfer seelischer Aberrationen erkennen liess, — oder das so populär gewordene „Gänsemännchen“, zeigen den mit seiner Heimat so eng verwachsenen Dichter.

Sein erstes grösseres Werk „Die Juden von Zirndorf“ wurde selbst von Freunden abgelehnt. Er lebte aber dieses dichterische Bekenntnis, das auf wahrer Begebenheit beruhte und griff immer und immer wieder darauf zurück, — bis das Werk dann doch durchdrang und ihm volle Genugthuung verschaffte.

„Die Geschichte der jungen Renate Fuchs“ machte den jungen Dichter mit einemmal berühmt. Er schwang sich mit diesem neuromantischen Grosstadtroman in die Reihe jener Dichter, die sich um den Verlag S. Fischer scharten und den Anbruch der neuen „Wirklichkeitstendenz“ in der Literatur vertraten. Neben Gerhart Hauptmann, dem damals noch den Sonnenaufgang Verkündenden, noch nicht gleichgeschalteten, waren es Alfred Kerr, Moritz Heimann, Schnitzler, Hoffmannsthal, Shaw und Ibsen, die je ein Glied in dieser Kette bildeten. — „Die Masken des Erwin Reiner“, — „Der Mann von vierzig Jahren“, — „Christian Wahnschaffe“, — „Deutsche Charakter und Begebenheiten“, — „Faber“ — und endlich das zu grosser Berühmtheit gelangte Werk, das vom Leben seither nachgeahmt wurde: „Der Fall Mauritius“ und seine Fortsetzung, „Eltzel Andergast“, sind die Meilensteine jenes Weges, der nicht in die deutsche Wallhalla, sondern geradenwegs auf den Olympus führten.

Jakob Wassermann ist am Ziel. Sein Platz befindet sich in jener „Reihe der selbstlosen humanen Genien von Montaigne bis Spinoza, von Mendelssohn bis Bizet und Gustav Mahler, die der Menschheit, — wie Wassermann sich gelegentlich bescheiden doch selbstbewusst ausdrückte — immerhin einige geistige und seelische Nahrung gereicht haben.“

Und auf seinem Grabstein dürften die Worte Heines stehen:

Ich bin ein deutscher Dichter,
Bekannt im deutschen Land,
Nennt man die besten Namen,
So wird auch der meine genannt.

Und was mir fehlt,
Fehlt Manchem im deutschen Land,
Nennt man die schlimmsten Schmerzen.
So wird auch der meine genannt.

KORSZERŰ ELMÉLKEDÉSEK THOMAS MANNRÓL ÉS UJ REGÉNYÉRŐL

Irta: id. MARKOVITS ELEK tv., Sätmar

Könyveket, mint általában minden dolgot, sokféle nézőpontból lehet osztályozni. Ha azonban csak tanító és művelő és egyszersmind szórakoztató szempontból nézzük, úgy szerintem mindössze a következő 3 kategória áll fenn: vannak könyvek, amelyek csak tanításra törekednek. Vannak olyanok, amelyek egyedül csak szórakoztató hatást akarnak elérni. És végül vannak olyanok, amelyek tanítanak és ugyanakkor szórakoztatnak is. Ha most Thomas Mann nagy biblikus regényciklusának nemrég megjelent első kötetét, a Jákobot ezen kategóriák valamelyikébe akarnám sorozni, akkor azt hiszem, nyugodtan tehetem ezt mind a háromba is. Mert ha valaki a biblia hőskorával, a patriarchák korával óhaját foglalkozni, akkor vegye elő a Jákobot, amely — talán az összes létező kutforrások alapos és tárgyilagos tanulmányozása alapján, — korhűen és szemléltető módon tartalmazza ezen epocha tanulságos leírását schoppenhaueri és nietzschei magasságu és mélységű elmélkedésekkel fűszerezve. Ha valaki szórakoztató regényt akar olvasni, vegye elő Jákobot, amelyben Thomas Mann érdekesítően, lebilincselően beszél el a bibliai idők legendás hőseinek kalandjait és történeteit. Aki pedig a kellemeset a hasznossal akarja összekötni és szórakoztató módon megírt tanulságos regényt, avagy tanító, művelő tendenciájú szórakoztató művet akar a kezébe venni, az is csak a Jákobot kezdje olvasni. Mindezek után nem meglepő, hogy ez a könyv még a mai, — irodalmi becsü jobb és mégjobb — regények inflációs özönéből is messze kimagaslik.

Mi tehát e könyv? És mi a tendenciája? Mielőtt erről beszelnék, előbb egy szubjektív érzésemről számolok be. A hatásról, melyet a könyv olvasása bennem kiváltott: köztudomásu, hogy egyes dolgok és események, illatok, vagy zenei hangok hatására felelevenednek bennünk. Olykor egy szín, egy illat, vagy egy melódia felidézi bennünk oly események emlékét, melyek párhuzamosan történtek — sokszor hosszú évekkel azelőtt — az illető érzékszervünket foglalkoztató észlelettel. Heine egyik munkájában láttam ilyen eseményt csodálatosan megírva, ahol Paganini egy firenzei koncertjéről referálva elmondja, hogy mily vizuális hatásokat váltottak ki belőle a zene ördögies boszorkánymesterének hegedűjéből előtörő hangok és futamok. Mint szélesen hömpölygő fenséges folyam árszói, oly szélesen és hatalmasan törnek elő a már örökre elnémult hangok Paganini varázslatos ujjai alól. És mialatt a fül szomjasan szívja be az istenien szép és fenséges zenét, — különös viziók és képzetek ébrednek az agyban... Isteni színjátékot, csodálatos eseményeket vél látni a zene hatása és hallása alatt. És ezeket az érzéki eseményeket, magával a Paganini muzsikájával egyenértékű ragyogó tollal írja le...

Amikor annak idején Strindbergnek történelmi miniatűrök c. művét olvastam, mely könyv tudvalevőleg a világtörténelem legnagyobbszerű eseményeit egy-egy epizód prizmáján keresztül világítja meg csodálatos leíró és ábrázoló készséggel — a képzelet játéka és a gondolatláncolatok folyama igen érdekes hatást váltott ki bennem. Olyan érzésem támadt, mintha egy hatalmas Génius állana égő fák-

lyával kezében a rejtelmes és sötét mult előtt és be-bevilágít a rég letűnt idők egyes rekeszeibe. És a felszikkázó sugarak varázslatos fénnel világítanak egy-két másodpercig csodálatos élességű akkora erővel, ami tökéletesen megvilágítja az illető korszak elmúlt embereit és letűnt eseményeit. Mindez oly bámulatos tökélyel, hogy időben, térben és korhűségben is a legvalószínűbb érzékeltetés és legtisztább áttekinthetőség látszatát adja.

Némileg hasonlít ehhez az a hatás, amit a Jákob olvasása közben éreztem. Olyan érzés volt, mintha egy földöntúli és emberfeletti képességekkel felruházott hatalmas szellem, a háromezer esztendő bibliai kor óriási szinpada előtt állva fellebbtené a régmúlt idők függönyét:

...és ime kristálytisztá, balzsamos bibliai levegő árad a szinpadról felénk. A szinpadon pedig, ami megdöbbenő élethűséggel hol hegyet, hol völgyet, hol sivatagot, hol oázist ábrázol, — még sohasem látott, de azért jól ismert emberek mozognak, beszélnek, élnek és szeretnek. A főhős Jákob, népünk legendás ősatya, a hatalmas nomád sejk és tiszteletreméltó patriárka. Az Urnak, Ábrahám és Izsák istenének kiválasztott kegyeltje, aki furfangos ifjúkori eselével szerezte meg elfogult atyjától, Izsáktól, Ezsáunak szánt áldását, miután előzőleg az elsőszülöttség jogát is megvásárolta már ikertestvérétől egy tál étel fejében. Jákob, aki hét, majd ujjabb hét esztendeig szolgált nagybácsijának, leendő apósának, Lábánnak, a Bethuel fiának, a gyanakvó és ravasz, a babonás és fukar földművesnek és állattenyésztőnek kisebbik leányáért, Ráhelért, akit oly nagyon szeretett és akit oly fiatalon és tragikusan veszített el.

De itt élnek látó szemeink előtt ezen a csodálatos szinpadon az ó-szövetség eme korszakának a bibliából oly jól ismert, de a diákori emlékezés homályába merült többi alakjai és eseményei is. Látjuk Abrám, majd Ábrahám harcait az Istennel és emberekkel. Szodoma és Gomorha történetét, Lótnak és leányainak históriáját. A gyermek Izsák isteni parancsra szándékolta feláldozását és megmenekülését a bokorban talált kos révén. De látjuk későbbben a gyermekből öreggá aggott Izsák halálát és eltemetését is, amint fiai, Jákob és Ezsau kosbőrbe varrják felhuzott térdekkel és így adják át az örök enyészetnek, a Machpéla kettős barlangjában, a patriarkák temetkezési helyén. — Sára és Rebeka, Lea és Rachel történetei — Ezsau és Jákob születése, felnevelése, kalandjai és vetélkedései ott vannak mind. Lejátszódik előttünk Jákob 12 fiának története születésüktől ifjúkorukig és Dina története is, Lea lányáé, Sikem fejedelmével. ...és Jákob fiának véres bosszuja huguk becsületéért. És látjuk Józsefet, a csodálatos ifjút, akihez fogható emberi szépség sem addig sem azóta nem élt a földön, akinek a legenda szerint a világ összes szépségének fele jutott osztályrészül. De ott vannak még Jákob sátrai, seregei és megszámlálhatatlan nyájai is, ott van az egész háromezer év előtti bűbajos bibliai kor a filmszerűség legélesebb perspektívájában és az emberi szó legkifejezőbb hatásaiban.

Megdöbbenő és áhítatos hatást vált ki a könyv olvasása. Nemcsak az események filmszerűen éles megvilágítása és realisztikus érzékeltetése miatt, hanem az írásművészetnek azon káprázatos tökélye folytán is, ahogy a szerző a rejtelmes Kelet primitív népeinek a

legtermészetesebb életkörülményeit, erkölceit és szokásait, az élet és halál, a házasság és születés és a lét minden eseményét a realizmus és naturalizmus legegyszerűbb eszközeivel és kifejezéseivel és mégis a legtisztább irodalmisággal rajzolja meg. A rejtelmes és titokzatos őskelet emberei itt élik életüket szemeink előtt és történeteik, tevékenységeik a film elevenységével és mégis a művészi festmény szépségével, — a művészi szobrászat plaszticitásával és mégis az élet verizmusával bontakoznak ki a regény lapjaiból. Nyers érzékiségük és primitív gyönyöreik mosolyra és egyben elgondolkodásra késztetnek bennünket, kutatva és keresve a regényben rejlő szimbólum lényegét, ami mindenütt összefüggő kiegészítője a valóságnak.

Mi a regény szimbóluma? A szellem eredete és a szellem kezdete. A szellemiség kitenyésződése a szellemtelen testiségből a kaotikus és zürzavaros özönviz előtti kor állatias életü emberállataiból. Azon korból, melynek kiemelkedőbb egyedeit a biblia is tisztán csak a fajfentartás szempontjából regisztrálja. Így is láthatjuk ezt az őtestamentumban: „...éle pedig Kénán 70 esztendőket és nemzé Mahalalélt. És éle Kénán miután nemzette Mahalalélt 840 esztendőket, melyekben nemze fiaikat és leányokat. És lettek Kénán összes napjai 910 esztendők és meghala”. — De az őszedtet zavaros kaoszvilágában kezdenek a szellem fejlődésének jelei is feltűnedezni. A szellemi ember igen lassu evolúciója Adámtól Noéig, majd Noétól Ábrahámig itten kezd gyorsabb üteművé válni és Abramtól, Ábrahámon, Izsákon, Jákobon és Józsefen keresztül megindulnak a diadalmasan fejlődő emberi szellem eget és poklot ostromló harcai és küzdelmei nemcsak az emberkéz alkotta üres istenszimbólumokkal, hanem magával az egy igaz istennel is!

Ez Thomas Mann Jákobjának egyik szimbóluma.

De van a könyvnek még egy szimbóluma, ami demonstráció jelleggel bír az „Ex oriente...”, a keletről származott szellem elnyomását célzó irányzatok ellen. Mert mi lehet az oka, a motiválása annak, hogy Thomas Mann, az igazi német kultúra és igazi német szellem Nobeldíjas megtestesítője, Goethe örökének méltó reprezentánsa, ez a par excellence író, éppen ezt a kort és mithoszt, a zsidó őstörténet és ó-szövetség legendás kezdetvilágát választotta élete főművének témájául? Mielőtt megpróbálnék erre felelni, talán helyes lesz pár sorban felvázolni életének főbb adatait. Lübeckben, az egykori hansavárosban született 1875-ben, tehát ma 58 éves. A bölcs lehelgadság és férfiúi érettség legszebb kora ez. Atyjának ő második gyermeke és 3 évvel idősebb bátyja, Heinrich Mann szintén kimagasló értéke a modern német irodalomnak. Atyja Lübeck szabadváros egyik szenátora volt, aki itt nevelte a világhír révébe érkezett fiát 19 éves koráig. 1895-ben az egész család Münchenbe költözött, ahol Thomas irodalom- s művészettörténeti előadásokat hallgatott, majd egy évet tölt Olaszországban és visszaérkezte után szerkesztője lesz az ezidőszerint betiltás miatt szünetelő „Simplicissimus“-nak. Hosszu ideig töltötte be ezt az állást és ezóta tisztán és kizárólag írói hivatásának él. Jelenleg Párizsban tartózkodik önkéntes elvonultságban, ami talán egymagában is tiltakozás akar lenni a tisztultabb német szellemet a hitlerizmus szegescsizmája alá kényszeríteni akaró önkényuralom ellen. Épp úgy mint életvonalán, azon módon irodal-

mi alkotásain is végigkísérhetjük azon szellemi fejlődés étape-jait, melyek odaállították Thomas Mannt az irodalmi, szellemi és emberi nagyság világviszonylatban is kimagasló piedesztáljára, Goethe és Schoppenhauer, Nietzsche és Heine iskolájának méltó továbbművelő-jéül. Első novellakötete 23 éves korában jelent meg 1898-ban, jelentékeny irodalmi sikert aratva. Ezt követő nagy műve a Budenbrook-család történetéről már egyszerre az élre vitte alig 26 éves szerzőjét. Ezután kb. husz éven keresztül megjelenő több — bár hatásos és nagy irodalmi beccsel bíró — de kisebb műve, valamint számtalan cikke világosan mutatják egy kimagasló szellem aranyközéputon való fejlődésének nyilegyenes vonalát. Ezelőtt tiz évvel jelent meg világ-sikert megfutott hatalmas regénye a „Zauberberg“, melynek sokoldalúsága, tökéletessége és sokhangúsága messze fölülmulja addigi műveit.

És tiz év óta, a „Varázshegy“ megjelenése óta hallgat az író, jobban mondva látszólagos hallgatásba merülve dolgozik élete főmű-vén, a zsidó témájú nagy bibliai trilógiáján, melyet az irodalomtör-ténet egykoron biztosan a legnagyobb szellemalkotások közé fog so-rozni. Az utóbbi tiz esztendő alatt, a szemünk előtt lejátszódó nagy német tragédia kifejlődésének idejében, Thomas Mann alig dolgozott a nyilvánosságnak. Hallgatott és ezalatt intellektuális csatlósok és barnainges terroristák ácsolták a bitót és készítették a máglyát a nemzetének elismerést és megbecsülést talán egyes-egyedül szerző igazi német kultúra és tudomány számára.

Azt hiszem, itt, ebben találjuk a regény második nagy szimbó-lumát. A megalkotásának és megjelenési idejének demonstrációjá-ban. Hogy akkor, amidőn a részben elbódított és elkábított, részben hamis tanokkal tévutra vezetett német szellemiséget és a terror rab-láncaiba béklyózott kulturnépet a zsidó vallásból és etikából eredő kereszténységéből a sötét ó-kor feltámadt szörnyei, élükön egy Nie-belung-allűrökben tetszelgő vezérrel az ősi teuton-pogány egyházba akarják visszavezetni, amidőn a haladást, kulturát, műveltséget és tu-dományt, vértől elborított szemű és elfogult gyűlölettel tájtétköz inferió-rus elemek — a huszadik század vívmányait megcsufolva — a Votán és Walhalla isteneinek és hőseinek véres és kegyetlen erkölseivel akarják feleserélni, akkor jelenik meg a legnagyobb élő német író, aki egy-szersmind talán a világ legnagyobb írója is és hitvallást tesz az igazi, a tiszta, a nemes és magasztos bibliai szellem és erkölcs mellett.

KULFOLDI BB-ÉLET

Ausztria

Dr. Moriz Schnabl nagyelelnök tv. lemondása folytán az ausztriai nagypáholyban új választás vált szükségessé. Ez a választás 1933 nov. 18-án történt meg a következő eredménnyel: nagyelelnök **Prof. Dr. Ludwig Braun** exelnök tv., nagyelelnökök **Dr. Siegmund Fuchs** és **Simon**

Rendi (Graz) tv-ek. Az új nagyelelnök tv. személye biztos garancia arra, hogy az ausztriai disztrikt az új idők követelményeivel számolva fogja eddigi eredményes működését tovább folytatni.

1933 okt. 24-én ünnepelte a bécsi „Eintracht“ páholy alapításának 30-ik évfordulóját. Az ün-

nepi ülést **Lassner** elnök tv. vezette. A beszédek hangszóróka! továbbították az ülésterembe be nem fért hallgatóságnak a szomszédos helyiségekbe. Az ünnepség résztvevői között az ülésteremnek egy művészi kivitelű képét osztották szét emlékül.

Németország

A német nagypáholy szemléjének novemberi száma **Fabius Schach** tv.-től közöl tanulmányt a vezérség gondolatáról a zsidóságban. — **Willy Cohn** exelnök tv. a páholyok téli kulturprogramjára vonatkozólag tesz a helyi viszonyokkal számoló javaslatokat. — A nővértanácsadó bizottságok központja felhívásban közli, hogy uton levő nővérek és testvérek, akik átmenetileg vagy hosszabb ideig tartózkodnak valamely idegen helységben, kapcsolatot vehetnek fel nemcsak hivatalos, hanem társasági formában is BB-körökkel. Jelentkezésük esetén ugyanis az illető helységben működő páholy elnöke kijelöl a nővérszervezet által neki átadott névsorból egy nővért, aki a társaságba való bevezetésről gosdoskodik. Ennek a kezdeményezésnek a zsidó társadalom kohéziójának fokozása és a zsidó együvértartozási érzés kimélyítése szempontjából való értékét bizonyára nem szükséges külön méltatnunk.

Csehszlovákia

A cseh distrikt szemléjének decemberi számában **Felix Weltsh** tv. a csehszlovákiai zsidóság szelleméről közöl tanulmányt, amelyben a zsidó kultúra történetében valaha oly nagy szerepet betöltött cseh és morvaországi zsidóság kulturális alkotó erőit elemezi és Prágát, amely az idők során elvesztette ugyan a zsidóság életében betöltött anyaszerepet, még ma is mint a zsidó szellem és alkotóképesség exportállomását jellemzi. — **Dr. I. Ziegler** tv. Prof. Yahuda és S. Spinner nemrégiben megjelent könyveivel kapcsolatosan a biblia történelmi hűségéről értekezik és megállapítja, hogy „a korlátlan biblia-kritika csillaga ma már egyre jobban elhalványul és kezdik elismerni, hogy alig van ókori

írás, amely annyi hűséggel adná vissza a Nilustól az Euphratesig húzódó terület akkori életét, mint a Biblia“. — **Prof. Dr. Ludwig Singer** tv. a prágai zsidók XVIII. századbéli lakáskérdésével foglalkozik számos, eddig kevésbé vagy egyáltalán nem ismert történelmi dokumentum felhasználásával. — Behatóan foglalkozik a szemle **Henry Bergson**nak a francia kiadást gyorsan követő német fordításban megjelent „Die beiden Quellen der Moral und der Religion“ című könyvével, amelyben — a kritika szerint — a szerző szakít eddigi természettudományos fel fogásával és az istenszeretethez való dinamikus átlendüléstől várja az igazi béke bekövetkezését. — A további részekben a külföldi distriktekről, a zsidóság világeseményeiről és újonnan megjelent könyvekről közöl a szemle ismertetéseket.

Buenos Aires

A buenosairesi páholy egy nagyobb brosúrát adott ki, amelyben neves államférfiaknak, egyházi méltóságoknak, valamint a szellemi és a közelet kiválóságainak a németországi antiszemitizmusról tett nyilatkozatait gyűjtötte össze. A páholy a brosúrát tiszteletpéldányként MK-ünknek is megküldötte.

RECENZIO

Szabó Imre: Toledo. Szabó Imre tv.-nek új regénye jelent meg, a Toledo. A szerzőnek, aki a közeljövőben ünnepli írói működésének huszonötéves fordulóját, ez a huszonnegyedik könyve. A Toledo izgalmas cselekménye, amelyet időszerű zsidó sorsok fonnak át, részben Spanyolországban, Toledóban játszódik. Szabó Imre fő írói tulajdonsága, az ügyes mese-szövés és reális megfigyelés e műben pompásan érvényesül. Ez-uttal csak fel akarjuk hívni olvasóink figyelmét Szabó tv. új regényére, melyet a szerző jubileumi bizottsága adott ki és amelyet **Damian Tassy** címlapja tesz tipografiaiailag is széppé. Ugye könyv beható méltatására, mint Szabó Imre írói egyéniségének megrajzolására egyik közelebbi számunkban vissza térünk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj